

ALGEMEEN GEZONDHEIDS- EN VEILIGHEIDSPLAN P.G.S.S.

Opdrachtgever:

College van burgemeesters en schepenen van de gemeente Schaarbeek

Place Colignon te 1030 Schaarbeek

Vertegenwoordigd door

Renovas vzw

Aerschotstraat 208 te 1030 Schaarbeek

Project

Ref.: **1030 CHAUMIERE 15**

Werken: **Verbouwing/herindeling van een gebouw met 4 woningen in 3 woningen**

Gelegen: **Rue de la Chaumière 15, 1030 Schaarbeek**

Herziening:

Rev. van 12 januari 2026

Hoofdstuk 0: INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 0: INHOUD	2
HOOFDSTUK 1: VOORWOORD	3
1.1 - AFKORTING	3
1.2 - BELANGRIJKSTE OFFICIËLE TEKSTEN	3
1.3 - DE ALGEMENE BEGINSLEN VAN DE WET VAN 4 AUGUSTUS 1996 BETREFFENDE HET WELZIJN VAN DE WERKNEMERS	3
1.4 - ORGANISATIE VAN PREVENTIE EN BESCHERMING	4
HOOFDSTUK 2: INTERVENIËNTEN	5
2.1 - DEELNEMERS AAN HET PROJECT	5
2.2 - REFERENTIES VAN DE VERSCHILLENDE REEDS AANGEWEZEN AANNEMERS	5
2.3 - INTERNE HULP - EERSTE HULP	6
2.4 - INSTRUCTIES BIJ ONGEVALLEN	6
2.5 - EXTERNE HULP - INFORMATIE EN ADRESSEN MET BETREKKING TOT VEILIGHEID EN GEZONDHEID	6
HOOFDSTUK 3: KORTE BESCHRIJVING VAN DE UIT TE VOEREN WERKZAAMHEDEN	7
3.1 - SITUATIE VAN DE BOUWPLAATS	7
3.2 - KORTE BESCHRIJVING VAN DE WERKZAAMHEDEN	8
3.3 - OMGEVING VAN DE BOUWPLAATS EN RISICOFACTOREN	8
3.4 - UITVOERINGSVOORWAARDEN	8
3.5 - PLANNING VAN DE WERKZAAMHEDEN	8
3.6 - PLANNING VAN DE BELANGRIJKSTE MACHINES	8
HOOFDSTUK 4: RESULTAAT RISICOANALYSE	9
4.1 - SPECIEKE MAATREGELEN VOOR DE GEPLANDE BOUWWERKEN	9
4.2 - IDENTIFICATIE VAN VERHOOGDE GEVAREN IN DE ZIN VAN HET KB VAN 2001	10
4.3 - RUWBOUW	10
4.4 - AFWERKING	15
HOOFDSTUK 5: MINIMALE VEILIGHEIDSVORSCHRIFTEN OP DE BOUWPLAATS	17
5.1 - TOEGANG EN OMHEININGEN	17
5.2 - VERKEERSWEGEN - GEVAARLIJKE ZONES	17
5.3 - VOERTUIGVERKEER OP DE BOUWPLAATS, PARKEERPLAATSEN	18
5.4 - NOODUITGANGEN EN VLUCHTWEGEN	18
5.5 - COLLECTIEVE BESCHERMINGSMIDDELEN	18
5.6 - PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN	19
5.7 - WERKUITRUSTING EN ACCESSOIRES	19
5.8 - OPSLAG VAN MATERIALEN	22
5.9 - STABILITEIT EN STEVIGHEID	22
5.10 - ENERGIEVOORZIENINGSINSTALLATIES	22
5.11 - BRANDDETECTIE EN -BESTRIJDING	23
5.12 - ORDE, NETHEID, MILIEU	24
5.13 - BLOOTSTELLING AAN BIJZONDERE RISICO'S	24
5.14 - GEVAARLIJKE PRODUCTEN, GEBRUIK EN OPSLAG	24
5.15 - NATUURLIJKE EN KUNSTMATIGE VERLICHTING VAN WERKPLEKKEN, LOKALEN EN VERKEERSWEGEN OP DE BOUWPLAATS	24
5.16 - WERKOMGEVING, VENTILATIE EN TEMPERATUUR	25
5.17 - SANITAIRES VOORZIENINGEN, RUSTRUIMTES EN/OF ACCOMMODATIE	25

Hoofdstuk 1: VOORWOORD

1.1 - Afkorting

- Elk bedrijf dat werkzaamheden op de bouwplaats uitvoert, wordt geacht het door de CSS opgestelde algemene veiligheidsplan na te leven en zijn personeel, eventuele onderaannemers, leveranciers en zelfs bezoekers hiervan op de hoogte te stellen.
- MO: Opdrachtgever.
- ARCH: Architect.
- CSS: Coördinator veiligheid en gezondheid tijdens de uitvoering.
- ENTRP: Het bedrijf.
- ADJ: De aannemer.
- CSC: Specifiek bestek van de architect.
- EPC: Collectieve beschermingsmiddelen.
- EPI: Persoonlijke beschermingsmiddelen.
- PGSS: Algemeen veiligheids- en gezondheidsplan.
- PPSSE: Specifiek veiligheids- en gezondheidsplan van het bedrijf.
- Onder onderneming wordt verstaan elke werkgever die personen op de bouwplaats tewerkstelt, of elke zelfstandige die werkzaamheden op de bouwplaats verricht.
- Onder arbeidsmiddelen wordt verstaan alle machines, apparaten, gereedschappen en installaties die op de werkplek worden gebruikt.

1.2 - Belangrijkste officiële teksten

- Dit document en de daaruit voortvloeiende verplichtingen hebben tot doel de veiligheid en gezondheid van de werknemer op de bouwplaats te waarborgen.
- Het algemeen veiligheids- en gezondheidsplan (P.G.S.S.) verwijst naar de volgende documenten:
 - Europese richtlijn nr. 92/57/EEG betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid op tijdelijke en mobiele bouwplaatsen;
 - De Belgische wet van 4 augustus 1996 (B.S. van 18/09/1996 en van 19/02/1998): De wet op het welzijn op het werk en de uitvoeringsbesluiten daarvan, waaronder met name:
 - KB van 25/01/2001 gewijzigd op 07/04/2023 betreffende tijdelijke en mobiele bouwplaatsen.
 - KB van 17/06/1997, gewijzigd op 20/07/2015, betreffende de veiligheids- en gezondheidsaanduidingen op het werk.
 - KB van 31/08/2005 betreffende de algemene bepalingen inzake arbeidsmiddelen
 - AR van 04/05/1999 betreffende mobiele arbeidsmiddelen
 - KB van 04/05/1999 gewijzigd op 28/08/2002 betreffende het heffen van lasten
 - AR van 31/08/2005 gewijzigd op 22/08/2006 betreffende werkmiddelen voor tijdelijke werkzaamheden op hoogte
 - KB van 13/06/2005 gewijzigd op 16/01/2016 betreffende persoonlijke beschermingsmiddelen
 - KB van 30/08/2013 over collectieve beschermingsmiddelen
 - Het algemeen reglement voor de bescherming van de arbeid: het R.G.P.T. ;
 - De voorschriften van het R.G.I.E. en de uitvoeringsbesluiten ervan (MB van 28/10/2019), die op 01/06/2020 in werking zijn getreden.
- Dit document en de bovenstaande teksten zijn ook van toepassing op alle co- en onderaannemers van elk bedrijf. Elk bedrijf dat wordt geselecteerd om werkzaamheden uit te voeren, is verplicht een specifiek veiligheids- en gezondheidsplan op te stellen voor zijn werkzaamheden (PPSSE).
- Dit PPSSE moet nauwkeurig de werkmethoden voor de uitvoering van het werk vermelden. De lijst van gevaarlijke producten die op de bouwplaats worden gebruikt, moet bij het PPSSE worden gevoegd. Hierin worden het gevaar van het product, de hoeveelheid en de wijze van opslag vermeld.
- De ENTRP's zijn verplicht dezelfde informatie te verstrekken over hun eventuele onderaannemers.

1.3 - De algemene beginselen van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers

1.3.1. Verplichtingen van de werkgever

- Risico's vermijden;
- Risico's die niet kunnen worden vermeden, evalueren;
- Deze risico's bij de bron bestrijden;
- Vervang gevaarlijke stoffen door niet-gevaarlijke of minder gevaarlijke stoffen;
- Collectieve beschermingsmaatregelen nemen die voorrang hebben op individuele beschermingsmaatregelen;
- Het werk aanpassen aan de mens, (...);
- De risico's zoveel mogelijk beperken, rekening houdend met de stand van de techniek;
- Beperk het risico op ernstig letsel door materiële maatregelen te nemen die voorrang hebben op alle andere maatregelen (opleiding en voorlichting);
- Preventie plannen en het beleid uitvoeren met betrekking tot het welzijn van werknemers tijdens de uitvoering van hun werk (...);
- De werknemer informatie verstrekken over de aard van zijn werkzaamheden, de daarmee samenhangende restrisico's en de maatregelen om deze gevaren te voorkomen of te beperken: bij indiensttreding en telkens wanneer dit nodig is voor de bescherming van het welzijn;
- De werknemers passende instructies geven en begeleidende maatregelen vaststellen om op redelijke wijze de naleving van deze instructies te garanderen.

1.3.2. De werkgever bepaalt

- De middelen en de wijze waarop het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, bedoeld in punt 1.3.1, kan worden uitgevoerd.
- De bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de personen die belast zijn met de toepassing van het beleid inzake het welzijn van de werknemers tijdens de uitvoering van hun werk. De werkgever past zijn welzijnsbeleid aan op basis van de opgedane ervaring, de evolutie van de werkmethoden of de arbeidsomstandigheden.

1.3.3. Opmerkingen

- Elk bedrijf dat personeel in dienst heeft dat een andere taal spreekt dan die van het project, verbindt zich ertoe de verschillende instructies en veiligheidsregels te vertalen.
- De algemene preventieprincipes zoals vermeld in de Welzijnswet en de algemene minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid op bouwplaatsen (zoals opgenomen in bijlage III van het KB van 25/01/01 – schema zie laatste hoofdstuk van dit PGSS) zullen worden nageleefd.

1.4 - Organisatie van preventie en bescherming

1.4.1. Opleiding in veiligheid en gezondheid van de werknemer

- Het koninklijk besluit (KB) van 7 april 2023 tot vaststelling van een basisopleiding in veiligheid met betrekking tot tijdelijke of mobiele bouwplaatsen is uiteraard van toepassing op deze bouwplaats. Dit KB heeft tot doel de kennis en vaardigheden met betrekking tot veilig en gezond werken op een bouwplaats te verbeteren.
- Ter herinnering: volgens het KB is elke aannemer verplicht om zijn werknemers een basisopleiding in veiligheid op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen te geven om werkzaamheden in verband met de uitvoering van het werk te kunnen uitvoeren. Deze opleiding moet niet alleen worden gevolgd door de werknemers van een aannemer, maar ook door werkgevers die zelf een beroepsactiviteit op de bouwplaats uitoefenen en door zelfstandigen.
- Elke onderneming verklaart dat de werknemers over de opleiding en/of beroepservaring en de fysieke capaciteiten beschikken die nodig zijn om de hun opgelegde taken uit te voeren (met inbegrip van de verantwoordelijkheden in de veiligheidsfunctie) en dat zij het juiste materiaal op een veilige manier gebruiken.
- In het algemeen hebben veiligheidsopleidingen tot doel de werknemer bewust te maken van de voorzorgsmaatregelen die hij moet nemen om zijn eigen veiligheid en, indien van toepassing, die van andere personen op de bouwplaats te waarborgen.
- Elk bedrijf organiseert regelmatig opleidingen in verband met de functie op de bouwplaats voor al zijn personeel (met name uitzendkrachten en stagiaires). Specifieke onderwerpen in verband met veiligheid worden minstens één keer per maand behandeld. Het bedrijf bezorgt een kopie van het verslag en de aanwezigheidslijst aan het CSS.
- Op de bouwplaats moet de werknemer een opleiding krijgen met als doel:
 - Hem de beschermings- en noodvoorzieningen te tonen;
 - hem de veiligste gedragingen en handelingen aan te leren;
 - hem de gekozen werkwijzen uit te leggen.
- Deze opleiding wordt op de werkplek gegeven en moet een praktisch karakter hebben.

1.4.2. Ontvangst van werknemers

- Het bedrijf organiseert een welkomst- en introductietraining voor al zijn werknemers en die van zijn onderaannemers. Deze training moet dienen om de werknemers te informeren over de specifieke gevaren op de bouwplaats en de specifieke preventiemaatregelen die moeten worden nageleefd.
- Het installatieplan van de bouwplaats zal worden herzien, met name:
 - de regels voor voetgangers en voertuigen die op de bouwplaats moeten worden nageleefd. Afhankelijk van de voortgang van de bouwfasen en belangrijke wijzigingen in het bouwterrein, moet er een nieuwe opleiding worden gegeven aan de reeds geïnformeerde arbeiders.
 - De locatie van de sanitaire voorzieningen, de bouwkeet, maar ook de verzamelplaatsen in geval van evacuatie en natuurlijk de EHBO-posten.
- De hoofdaannemer zal een systeem invoeren (badge, sticker op de helm, enz.) zodat de bouwplaatsleiding gemakkelijk kan controleren of een arbeider die op de bouwplaats rondloopt deze introductietraining al dan niet heeft gevolgd.
- In geval van wijzigingen in de gebruikelijke verkeersomstandigheden op de werkplek en/of in geval van de invoering of wijziging van een werkplek of techniek die nieuwe risico's met zich meebrengt, moet de werkgever de nieuwe verkeers- of arbeidsomstandigheden analyseren.

1.4.3. Fysieke belasting

- Er worden regelmatig opleidingen in hijsstechnieken gegeven.
- Ergonomische arbeidsmiddelen zoals hijsgereedschap, transportmiddelen enz. zijn altijd beschikbaar.
- Er wordt ook voorzien in afwisselend werk.

Hoofdstuk 2: SPREKERS

2.1 - Deelnemers aan het project

2.1.1. Adres van de bouwplaats:

Adres: Rue de la Chaumière 15, 1030 Brussel

2.1.2. Opdrachtgever: MO

Onderneming: **Gemeente Schaarbeek**
Naam: Vertegenwoordigd door **RENOVAS vzw**
Adres: Aerschotstraat 43, 1030 Schaarbeek Tel.:
+32/ 2 246 91 67
E-mail: tca@renovas.be en vvandewattyne@renovas.be

2.1.3. Projectleiding: ARCH

Bedrijf: **ADN Architectes srl**
Naam: David Henquinet / Nicolas Iacobellis Adres:
Samaritaansesteeg 43, 1000 Brussel Tel.:
+32/ 498 62 63 50
E-mail: a@a-dn.be

2.1.4. Stabiliteitsingenieur: IR

Bedrijf: **981 Ingenieurs en Architecten**
Naam: Jean-Philippe Meurs
Adres: Rue Vieille Cure 5, 1476 Genappe Tel.:
+32/ 67 33 44 79
E-mail: jpmeurs@neuf81.be

2.1.5. Ontwerpbureau – Speciale technieken

Bedrijf: **ENESTA**
Naam: Jean-François Wintgens
Adres: ...
Tel.: +32/ 478 30 56 06
E-mail: jfwintgens@enesta.be

2.1.6. Studiebureau – PEB

Naam: Didier Vander Heyden
Adres: ...
Tel.: +32/ 473 59 51 94
E-mail: didiervanderheyden@gmail.com

2.1.7. Coördinatie van veiligheid en gezondheid: CSS

Bedrijf: **W4R srl**
Naam: De heer Laurent CASTOLDI
Adres: Jezersstraat 17, B-1620 Drogenbos Tel.:
+32/ 475 89 00 84
E-mail: securite@w4r-scr1.eu

2.2 - Referenties van de verschillende reeds aangewezen aannemers

Aannemer GO:

Bedrijf: **xx**
Adres: **xx**
Tel.: **xx**
E-mail: **xx**

2.3 - Interne hulp - Eerste hulp

2.3.1. Algemene maatregelen

- Het is de verantwoordelijkheid van de werkgever om ervoor te zorgen dat er te allen tijde eerste hulp kan worden verleend, inclusief door hiervoor opgeleid personeel. Er moeten maatregelen worden genomen om ervoor te zorgen dat werknemers die een ongeval hebben gehad of plotseling onwel worden, voor medische zorg kunnen worden geëvacueerd.
- Wanneer de omvang van de bouwplaats of de aard van de werkzaamheden dit vereisen, moeten een of meer lokalen voor eerste hulp worden voorzien. De lokalen voor eerste hulp moeten zijn uitgerust met de nodige eerstehulpvoorzieningen en -materialen en moeten gemakkelijk toegankelijk zijn met brancards. Ze moeten worden voorzien van bewegwijzering die voldoet aan de voorschriften inzake veiligheids- en gezondheidsaanduidingen op het werk.
- Er moet ook EHBO-materiaal beschikbaar zijn op alle plaatsen waar de arbeidsomstandigheden dit vereisen. Dit materiaal moet duidelijk worden aangegeven en moet gemakkelijk toegankelijk zijn.
- Op een duidelijk zichtbare plaats moet het adres en het telefoonnummer van de plaatselijke hulpdiensten worden vermeld.

2.3.2. Verantwoordelijke voor de veiligheid van het bedrijf

- Elk bedrijf waaraan een opdracht wordt toegewezen, is verplicht een veiligheidsverantwoordelijke aan te wijzen die tijdens de werkzaamheden op de bouwplaats aanwezig moet zijn.
- De rol van de verantwoordelijke(n) voor veiligheid en gezondheid in het bedrijf bestaat uit:
 - De veiligheidsvoorschriften naleven en doen naleven;
 - Ervoor te zorgen dat zij beschikken over de nodige middelen om arbeidsongevallen te voorkomen, zoals bepaald in het PPSSE en de geldende wetgeving (wet van 04/08/1996 en KB van 25/01/2001).

2.3.3. Eerstehulpverlener(s)

- Elke werknemer die een veiligheidsfunctie uitoefent of een risicovolle functie bekleedt, zal op verzoek van de MO een passend medisch attest voorleggen. Deze werknemers zullen zich van de anderen onderscheiden door een speciaal teken op de voorkant van hun helm.
- De eerste hulp wordt zoveel mogelijk door een EHBO'er verleend.
- Er moet permanent ten minste één persoon aanwezig zijn die in staat is om adequaat te handelen in geval van brand. Deze persoon moet minimaal zijn opgeleid om brandblusmiddelen te kunnen gebruiken en gevaarlijke situaties op de bouwplaats te kunnen beoordelen die brand- en/of explosiegevaar kunnen opleveren.

2.4 - Instructies bij ongevallen:

- Op de dag van het ongeval moeten een kennisgeving en een onderzoeksrapport van elk arbeidsongeval, incident of schade worden ingediend bij de CSS. Elke ENTRP moet ook de bevoegde autoriteiten hiervan op de hoogte brengen.
- Er moeten onmiddellijk maatregelen worden genomen om te voorkomen dat soortgelijke ongevallen zich opnieuw voordoen.

2.4.1.a Bij een klein ongeval:

- Breng de werfleider en de veiligheids- en gezondheidsverantwoordelijke op de hoogte.
- Bescherm de gewonde tegen elke bron van gevaar.
- Laat de eerste hulp aan de gewonde alleen uitvoeren door de persoon die daarvoor bevoegd is op de bouwplaats.
- Laat de gewonde indien nodig naar een dokterspraktijk of ziekenhuis brengen.
- Vul het ongevallenformulier in en noteer het incident of ongeval in het bouwplaatsregister en meld het aan de CSS.

2.4.1.b Bij een ernstig ongeval:

- Bescherm de gewonde tegen alle gevaren en houd hem in de gaten in afwachting van de hulpdiensten.
- Bel de hulpdiensten op het nummer 100 en spreek een gemakkelijk te vinden ontmoetingsplaats af.
- Vul het ongevallenformulier in en meld het incident of ongeval in het bouwplaatsregister en bij de CSS.

2.4.1.c Toegang voor het hulpvoertuig:

- Om de hulpdiensten te helpen bij het bereiken van de plaats van het ongeval, moet iemand naar de ingang van de bouwplaats worden gestuurd om het hulpvoertuig op te wachten en het naar de plaats van het slachtoffer te begeleiden.

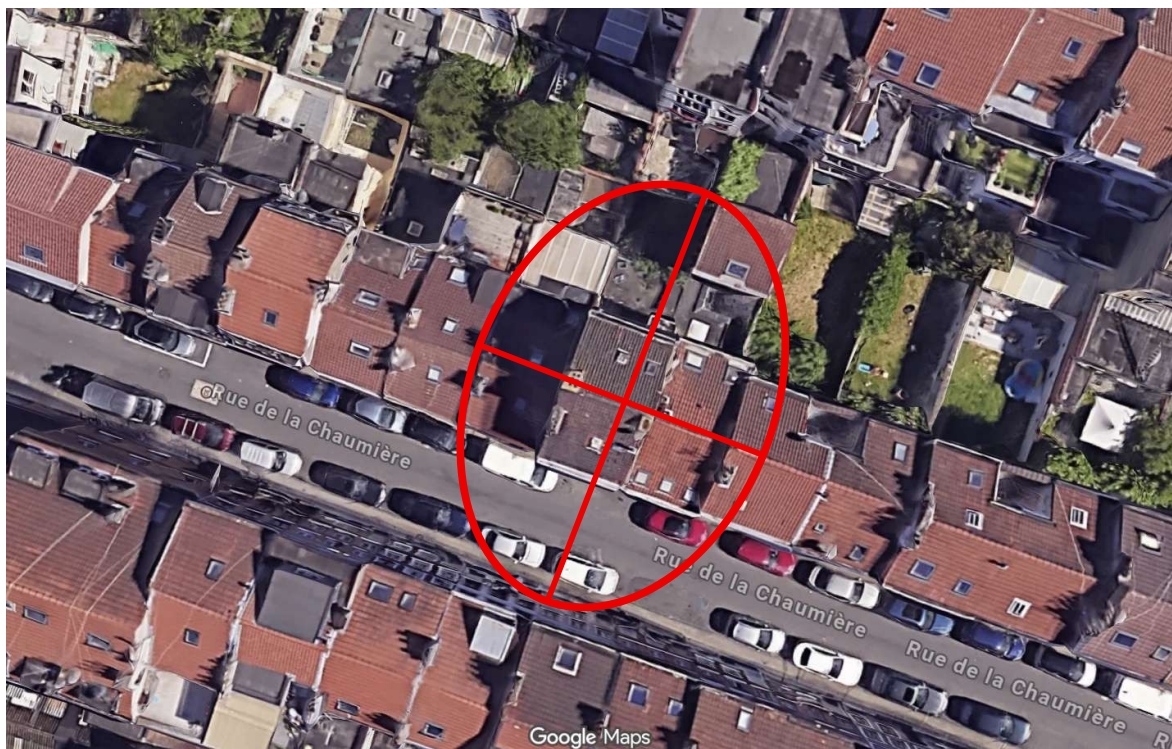
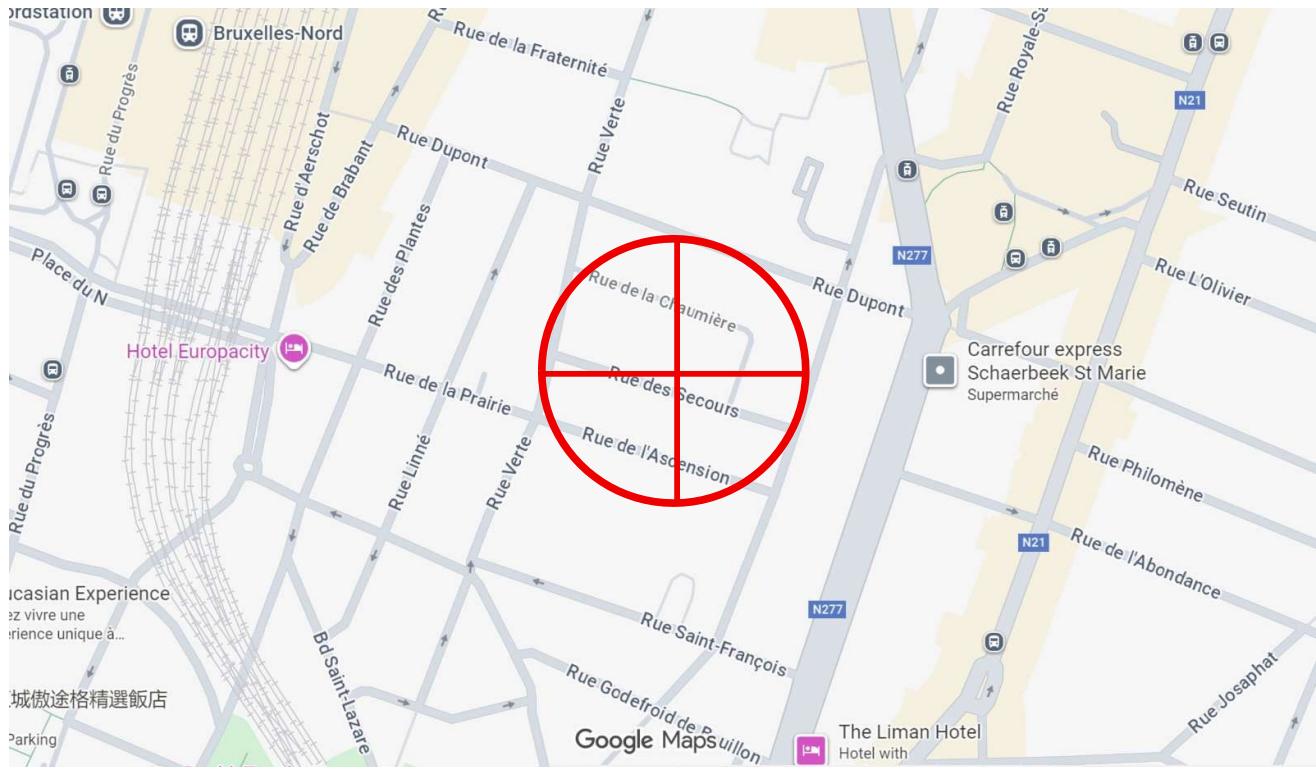
2.5 - Externe hulpdiensten - Informatie en adressen met betrekking tot veiligheid en gezondheid

- Een lijst met noodnummers moet verplicht in de buurt van de telefoon op de bouwplaats en in de buurt van de EHBO-post of de EHBO-doos worden opgehangen.
- Net als brandblussers moeten deze twee elementen worden aangegeven met de voorgeschreven borden.

AMBULANCES - BRANDWEER:	100 of 112
POLITIE:	101
ANTIGIFCENTRUM:	070/ 245 245
BRANDWONDENCENTRUM:	02/ 268 62 00

Hoofdstuk 3: KORTE BESCHRIJVING VAN DE UIT TE VOEREN WERKZAAMHEDEN

3.1 - Situatie van de bouwplaats

3.2 - Korte beschrijving van de werkzaamheden

- Het bedrijf heeft als doel de levering, uitvoering van de werkzaamheden, arbeidskrachten, transport en alle middelen die nodig zijn voor de verbouwing van een gebouw met 4 woningen naar 3 woningen.
- Met name:
 - Sloop-/demontagearbeid
 - Metselwerk (voornamelijk niet-dragend) en isolatiewerkzaamheden;
 - Timmerwerk en dakbedekking; Zinkwerk en waterdichtingswerkzaamheden;
 - Buiten timmerwerk, bekleding en pleisterwerk;
 - Technische werkzaamheden (elektriciteit, loodgieterij, verwarming en ventilatie);
 - Afwerkingswerkzaamheden (pleisterwerk, dekvloeren, vloer- en wandbekleding, binnenschrijnwerk, enz.);

3.3 - Omgeving van de bouwplaats en risicofactoren

- Het te verbouwen gebouw bevindt zich in een dichtbebouwde stedelijke omgeving, langs een eenrichtingsweg met een helling.
- Vrachtwagens en bestelwagens kunnen aan de voorkant (rue de la Chaumière) parkeren, maar aangezien dit een eenrichtingsstraat is, moet u, tenzij u toestemming van de politie hebt, via de Petite rue des Secours weggrijden, die erg smal lijkt.
- Bovendien is parkeren in dit soort stedelijke omgevingen niet eenvoudig.
- Aan het einde van de Petite rue des Secours moet ook rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de basisschool Saint Gabriel, die soms veel voetgangers en verkeer met zich meebrengt.
- De ADJ zal de nodige inspecties uitvoeren van de aansluitingen en elektriciteitsleidingen op het bouwterrein en deze indien nodig vóór de werkzaamheden uitschakelen. Ook zal hij alle CV- en rioleringsnetwerken in kaart brengen die bij het passeren van machines een risico op verzakking kunnen vormen. De aannemer houdt ook rekening met de mogelijke aanwezigheid van gas-, waterleidingen, enz. Hetzelfde geldt voor eventuele ondergrondse tanks of leidingen.
- In het algemeen geldt ook dat voor risico's in verband met werkzaamheden in de buurt van ondergrondse leidingen of buizen, voor alle graafwerkzaamheden of werkzaamheden die gepland zijn op een locatie waar redelijkerwijs aannemers aanwezig kunnen zijn, vooraf informatie moet worden ingewonnen bij het contactpunt klim-cicc.be.

3.4 - Uitvoeringsvoorwaarden

- Start van de werkzaamheden van het bedrijf: .. / .. / ..
- Geschatte duur van de werkzaamheden van het bedrijf:werkdagen.
- Verwachte personeelsbezetting op de bouwplaats:
 - Normaal:
 - Pieksituatie:
- Aantal werkplekken:
- Werktijden (zomer): van tot
 - En van tot
- Werktijden (winter): van tot
 - En van tot

3.5 - Planning van de werkzaamheden

- De planning van de werkzaamheden wordt door de hoofdaannemer (ARCH of ENTREP) verstrekt en als bijlage bijgevoegd.

3.6 - Planning van de belangrijkste machines

- De planning van de belangrijkste machines wordt door de bedrijven bij de bestelling meegedeeld en aangevuld.

Hoofdstuk 4: RESULTAAT RISICOANALYSE

- De algemene voorschriften zijn van toepassing, maar de coördinator vestigt de aandacht op de volgende specifieke punten. Deze punten vloeien voort uit de risicoanalyse van het CSS.
- De onderstaande voorschriften zullen eventueel worden aangepast aan de uitvoeringsmiddelen van de ondernemingen die op dit moment nog niet bekend zijn.

4.1 - Bijzondere maatregelen voor de geplande bouwwerken

4.1.1. Bouwplaatsinstallatie en installatieplan.

- De verschillende bedrijven, inclusief de onderaannemers, moeten een verkenning van de bouwplaats organiseren.
- Ze moeten elkaar informeren en instructies uitwisselen op het gebied van veiligheid en gezondheidsbescherming.
- Het installatieplan voor de bouwplaats wordt door het bedrijf opgesteld en ten minste **10 werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden** overhandigd.
- Het zal gaandeweg worden aangevuld en/of gewijzigd, naargelang de evolutie van alle elementen die de organisatie van het bedrijf kunnen wijzigen.
- Deze updates zullen worden uitgevoerd in overleg met de ARCH, de MO en de CSS.
- Het inrichtingsplan moet ter informatie in het veiligheids- en gezondheidsdossier op de bouwplaats worden opgenomen. Het bevat ten minste de volgende gegevens:
 - Rekening houden met het bestaan en de staat van naburige gebouwen en het vaststellen van de te nemen bijzondere maatregelen;
 - De plaats waar eventuele hijswerktuigen worden opgesteld en de draaicirkel;
 - De zones die zijn gereserveerd voor sanitaire voorzieningen en vergaderruimten, evenals de EHBO-posten;
 - De zones die zijn gereserveerd voor de opslag van bouwmaterialen, gevaarlijke producten, bekistings- en ondersteuningsmateriaal, gereedschap, de plaats van eventuele materiaalsilo's, enz.
 - De plaatsing van voorzieningen voor de afvoer van verschillende soorten afval: goten, containers, putten, tanks, enz.;
 - De locatie van nutsleidingen (telefoon, water, perslucht, gas, enz.);
 - De tijdelijke elektrische installatie op de bouwplaats, met een beschrijving van de installatie, de veiligheidsvoorzieningen, de plaats van de verdeelkasten, de plaats van een eventuele stroomgenerator, enz.
- Dit plan moet rekening houden met de voorschriften van de bouwkundige veiligheidsdienst (CSC) van de architect en de voorschriften van de bouwkundige veiligheidsdienst (CSS).
- De bedrijven zullen aan de CSS een dossier voorleggen met de nodige vergunningen die zijn verkregen (controle van hijsapparatuur, omheiningen, verkeer, enz.).
- Het installatieplan voor de bouwplaats vormt een aanvulling op het veiligheids- en gezondheidsplan van het bedrijf. Dit plan moet door het bedrijf en door elk van zijn onderaannemers worden verstrekt **VOORDAT** zij met hun werkzaamheden beginnen.
- De bouwplaatsinstallaties moeten met dezelfde nauwkeurigheid worden uitgevoerd als de werken met uitvoeringsprogramma's.
- In het algemeen geldt ook dat voor risico's in verband met werkzaamheden in de buurt van ondergrondse leidingen of buizen, voor alle graafwerkzaamheden of werkzaamheden die gepland zijn op een plaats waar redelijkerwijs belanghebbenden aanwezig kunnen zijn, vooraf informatie moet worden ingewonnen bij het contactpunt klim-cicc.be.

4.1.2. Omheiningen - Bijzondere maatregelen

- De omheiningen van de bouwplaats moeten zo worden geplaatst dat de bouwplaats of het werkgebied volledig wordt afgeschermd. Alle zijden die nog niet zijn afgesloten (voldoende hoge muur, bestaande doorlopende omheining) moeten worden omheind met HERAS-achtige hekken:
 - Aan de straatkant: met toestemming van de gemeentelijke diensten kunnen er barrières op de openbare weg worden geplaatst om een opslagzone in te richten;
 - Er moet verkeersborden worden geplaatst om automobilisten te waarschuwen voor de versmalling van de weg. Het plaatsen van de borden is de verantwoordelijkheid van het bedrijf dat de werkzaamheden uitvoert. Dit bedrijf kan de opdracht uitbesteden aan een gespecialiseerd bedrijf. In elk geval moet de verantwoordelijke voor de bewegwijzering zijn plan vooraf laten goedkeuren door de bevoegde autoriteit.
 - Op alle hekken of markeringen moet duidelijk zichtbaar worden aangegeven dat de toegang verboden is en dat het dragen van de vereiste PBM verplicht is.
 - Achterzijde: HERAS-hekken moeten aan de randen van percelen worden geplaatst als er geen geschikte omheining of muurtje aanwezig is.

4.1.3. Nooduitgangen en werkzaamheden in bewoonde gebouwen - Bijzondere maatregelen

- Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de doorgangen en vluchtwegen in het te verbouwen gebouw. Deze moeten altijd vrij en schoon worden gehouden om een snelle evacuatie te garanderen in geval van een ongeval met werknemers.
- Uiteraard moet rekening worden gehouden met de vervanging van de trap en moeten er passende voorzieningen voor verticaal verkeer worden getroffen.
- Er moet een verzamelplaats voor evacuatie worden overeengekomen en aan alle nieuwe medewerkers op de bouwplaats worden meegedeeld.
- De aannemer moet ervoor zorgen dat zijn werknemers op de hoogte zijn van de evacuatieprocedures in geval van een ongeval of brand. Deze informatie moet aan elke nieuwe werknemer worden verstrekt, afhankelijk van de wisseling van ploegen of de fasen van de werkzaamheden.
- Aangezien er soms veel werknemers tegelijk aan het werk zullen zijn, moet elke betrokkene ervoor zorgen dat er speciale maatregelen worden genomen om de ingangen, noodtrappen en ingangen van de parkeergarage vrij te houden.
- Er worden borden met pictogrammen geplaatst om (afhankelijk van de fase) het volgende aan te geven:
 - De zones die verboden zijn voor toegang;
 - Het verbod op roken en eten op de bouwplaats;
 - Interne en externe noodnummers;

4.1.4. Netheid van de wegen - Speciale maatregelen

- Afhankelijk van de omvang van de sloop- en ontmantelingswerkzaamheden **moeten de wegen die rechtstreeks in verbinding staan met de bouwplaats regelmatig worden schoongemaakt** om het risico op verkeersongevallen op de openbare weg te verminderen (**vervanging van containers, enz.**).

4.1.5. Levering en opslag van materialen

- Een afgebakende zone voor de toekomstige gebouwen zou kunnen dienen als opslagplaats voor materialen, maar gezien de beperkte ruimte voor het perceel moet de aannemer ervoor zorgen dat hij zijn voorraad materialen beperkt (inplantingsplan te ontvangen per retour van de PPSSE).
- Als de installatie (opslag, mobiele kraan, enz.) zelfs tijdelijk op de openbare weg of het trottoir uitsteekt, moet er adequate bewegwijzering worden aangebracht (zie vorig hoofdstuk), met voorafgaande toestemming van de bevoegde gemeentelijke diensten (te bevestigen op het inrichtingsplan vóór aanvang van de werken, goed te keuren door CSS).

4.2 - Identificatie van verhoogde gevaren in de zin van het KB van 2001

Gevaren	Aanwezigheid	Situatie	Preventiemaatregelen (zie ook § en volgende hoofdstukken)
Graven van sleuven of putten van meer dan 1,2 m en werkzaamheden in deze graafwerken	Nee		
Werkzaamheden in de buurt van modder of zand	Nee		
Werkzaamheden met gevaar voor vallen van hoogte van 5 m of meer	Ja	Werkzaamheden R+4; Werkzaamheden dakwerkzaamheden;	Collectieve bescherming; individuele bescherming;
Blootstelling aan chemische of biologische agentia	Ja	Silica; kwarts; asbest (?) tijdens sloopwerkzaamheden	Beheersing van de verspreiding van stof of vezels; collectieve bescherming (insluiting); individuele bescherming;
Blootstelling aan ioniserende straling	Nee		
Werkzaamheden in de buurt van hoogspanningsleidingen of -kabels onder een inwendige druk van 15 bar of meer	Nee		
Werkzaamheden met risico op verdrinking	Nee		
Ondergrondse grondwerken en van tunnels	Nee		
Duikwerkzaamheden	Nee		
Werkzaamheden in een persluchtkamer	Nee		
Werkzaamheden waarbij explosieven worden gebruikt	Nee		
Montage of demontage van zware prefabelementen	Ja	Dakconstructie-elementen	Geschikte hijsapparatuur en -technieken (gewicht, afmetingen); werkzaamheden voorbehouden aan bekwaam en opgeleid personeel; verboden om onder het hijsgebied en het mogelijke valgebied te komen;

4.3 - Ruwbouw

4.3.1. Asbestverwijdering – Risico's in verband met de aanwezigheid van asbest

- **Informatie nog te ontvangen.**
Algemeen - Opleiding van werknemers die mogelijk aan asbest worden blootgesteld.
- De opleiding van werknemers die mogelijk worden blootgesteld aan asbest moet worden gevolgd op drie niveaus buiten het bedrijf (interne opleiding is verboden) en moet jaarlijks worden herhaald volgens de volgende categorieën:
- **Het eerste niveau** betreft werknemers die mogelijk worden blootgesteld, maar die geen sloopwerkzaamheden uitvoeren of asbesthoudende producten verwijderen. Het gaat bijvoorbeeld om onderhoudspersoneel, arbeiders die betrokken zijn bij renovatie- en verbouwingswerkzaamheden, maar ook om werknemers die eenvoudigweg kunnen worden blootgesteld door de nabijheid van hun werkplek tot bouwplaatsen waar asbestvezels vrij kunnen komen.
- Het programma van deze opleiding moet in overeenstemming zijn met de inhoud van artikel 38 van het besluit en vooraf ter beoordeling worden voorgelegd aan de bedrijfsarts en het comité.
- **Het tweede en derde** opleidingsniveau hebben betrekking op werknemers die betrokken zijn bij sloopwerkzaamheden of het verwijderen van asbesthoudende materialen. Het eenvoudig verwijderen van kleine hoeveelheden gemakkelijk te demonteren asbestcementmaterialen, zoals dakpanelen, kunstmatige leien of valse plafondpanelen, valt hier ook onder. Let op: werknemers die geen voorafgaande opleiding hebben gevolgd voor sloop- of verwijderingswerkzaamheden, mogen hieraan niet deelnemen!

- **Het tweede** opleidingsniveau is voorbehouden aan werknemers die deelnemen aan sloopwerkzaamheden waarbij de zogenaamde eenvoudige behandelingstechniek wordt toegepast. Deze opleiding, waarvan het programma in het besluit wordt gespecificeerd, moet minimaal 8 uur duren en jaarlijks worden herhaald.
- **Alle andere sloop- of asbestverwijderingsprojecten** mogen alleen worden uitgevoerd door erkende bedrijven. De werknemers van deze bedrijven moeten een opleiding van minimaal 32 uur hebben gevolgd, met een jaarlijkse bijscholing van minimaal 8 uur. Het programma van deze opleiding wordt in het besluit gespecificeerd.

Algemeen - Toepasselijke technieken

- Afhankelijk van de staat waarin het asbest of de asbesthoudende materialen zich bevinden, past de werkgever een van de volgende technieken toe:
 - Eenvoudige behandelingen;
 - De methode met de zak met manchetten;
 - De hermetisch afgesloten zone.

Eenvoudige behandelingen (bijlage II van het K.B.)

- Eenvoudige behandelingen zijn methoden voor het verwijderen van asbest of asbesthoudende materialen waarbij het risico op het vrijkomen van asbest in alle gevallen zo beperkt is dat de concentratie van 0,01 vezels per cm³ niet wordt overschreden.
 - De werknemers moeten de opleiding volgens het K.B. van 16-03-06 hebben gevolgd;
 - Instructies voor het personeel dat zich in de betrokken gebouwen bevindt, maar niet belast is met de verwijderingswerkzaamheden;
 - Markering met oranje labels en etikettering van elementen die asbest kunnen bevatten;
 - Ter beschikking stellen van werkkleding (katoen, wegwerp) en beschermende kleding (masker + P3-filter);
 - Zorgvuldig en voorzichtig werken (verbod op het gebruik van mechanisch gereedschap met hoge snelheid, hogedrukreinigers, luchtcompressoren, schuurschijven of slijpmachines);
 - Zorgvuldige opslag op pallets voor transport;
 - Bevochtiging van het materiaal (stof vermijden);
 - Conforme verpakking en etikettering van afvalstoffen;
 - Verwijdering van asbest door een gespecialiseerd en erkend bedrijf naar een specifieke stortplaats;
 - Douchen na het werk en grondige reiniging van het gebruikte gereedschap;
 - Ontstoffen van de lokalen, kleding en materiaal (stofzuiger met absoluut filter);
 - Meting van de vezelconcentratie in de omgevingslucht voordat met de werkzaamheden wordt begonnen.

De methode met de mouwzak (bijlage III van het K.B.)

- Het verwijderen in de open lucht van isolatie rond buizen die brokkelig asbest bevat, kan gebeuren met behulp van de mouwzakmethode als aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - De totale diameter van de buis bedraagt, inclusief isolatie, niet meer dan 60 cm;
 - Het gaat om een eenvoudige en gemakkelijk toegankelijke buis;
 - De temperatuur van de buis, zowel intern als extern, bedraagt maximaal 30 °C;
 - De isolatie is nauwelijks of verwaarloosbaar beschadigd, of er zijn weinig vezels zichtbaar en kleine beschadigingen kunnen met lijm worden gedicht;
 - De isolatie is niet omgeven door een harde mantel;
 - De isolatie bevat geen structuren die onverenigbaar zijn met het gemakkelijke gebruik van de manchettenzak;
 - De slangenzak moet de slang probleemloos kunnen omhullen.
- De preventieve maatregelen voor dit type methode zijn:
 - De werknemers moeten de opleiding volgens K.B. 16-03-06 hebben gevolgd;
 - Signalisatie door middel van oranje tags en etikettering van elementen die asbest kunnen bevatten;
 - Ter beschikking stellen van werkkleding (katoen, wegwerp) en beschermende kleding (masker + P3-filter);
 - Zorgvuldig en voorzichtig werken (verbod op het gebruik van mechanische gereedschappen met hoge snelheid, hogedrukreinigers, luchtcompressoren, schuurschijven of slijpmachines);
 - Zorgvuldige opslag op pallets voor transport;
 - Bevochtiging van het materiaal (stof vermijden);
 - Conforme verpakking en etikettering van het afval;
 - Verwijdering van asbest door een gespecialiseerd en erkend bedrijf naar een specifieke stortplaats;
 - Douchen na het werk en grondig reinigen van het gebruikte gereedschap;
 - Stofvrij maken van de lokalen, kleding en materiaal (stofzuiger met absoluut filter);
 - Meting van de vezelconcentratie in de omgevingslucht door een erkend laboratorium, met ten minste één representatieve persoonlijke meting en één meting van de omgevingslucht per werkdag van 8 uur.

De hermetisch afgesloten zone (bijlage IV van het K.B.)

- Alle andere gevallen van sloopwerkzaamheden en verwijdering van asbest of asbesthoudende materialen die niet onder de voorwaarden voor eenvoudige behandelingen of de sleeve-methode vallen, moeten worden uitgevoerd volgens de methode van de hermetisch afgesloten zone.
- Dit soort werkzaamheden mag alleen worden uitgevoerd door een erkend bedrijf. De werknemers van dit bedrijf moeten een opleiding van ten minste 32 uur hebben gevolgd, met een jaarlijkse bijscholing van ten minste 8 uur.
- De werkzone:
 - De dubbele, waterdichte afscheiding van de werkzone;

- Alle apparaten in deze zone moeten worden verwijderd en hermetisch worden verpakt nadat ze zijn losgekoppeld en afgekoeld.
- Het elektriciteitsnet wordt buiten werking gesteld, tenzij dit om technische redenen niet mogelijk is;
- De toegang tot de zone wordt beperkt door een toegangssluis met drie compartimenten (buiten, tussenruimte met douche en binnen);
- Er is een aparte sluis voorzien die uitsluitend bestemd is voor materialen;
- Er wordt een controle uitgevoerd door middel van een rooktest of een gelijkwaardige test om te controleren of de afscheiding van de werkruimte goed luchtdicht is;
- De werkruimte wordt permanent onder een onderdruk van -10 tot -40 Pascal gehouden door middel van verschillende groepen die zijn uitgerust met absolute filters.
- De afzuiging zorgt ervoor dat de lucht in de werkruimte minstens vier keer per uur volledig wordt vervest.
- De efficiëntie van het absolute filter en de afzuiging wordt dagelijks gecontroleerd door middel van metingen;
- Bij het verlaten van de werkzone wordt de volledige uitrusting in het binnencompartiment uitgetrokken, met uitzondering van het ademhalingsapparaat. Na de eerste douche met masker wordt de dop op het P3-filter (aan de afzuigzijde) geplaatst en wordt het masker verwijderd.
- Vervolgens wordt een tweede douche genomen en wordt het masker zorgvuldig afgespoeld. Het P3-filter wordt van het masker losgeschroefd en in een asbestafvalzak gedaan.
- Vervolgens gaat men naar de zogenaamde schone zone, waar men zich afdroogt en kleding aantrekt.
- Deze 3 compartimenten worden in onderdruk gehouden ten opzichte van de omgeving buiten de werkzone en worden dagelijks gereinigd.
- Na afloop van de werkzaamheden wordt de waterdichte afscheiding gedemonteerd volgens de procedure beschreven in bijlage IV.
- Dagelijkse analyses van de lucht in de sluisen, afzuiginstallaties en de omgeving van de bouwplaats door een erkend laboratorium.
- Dit hoofdstuk is slechts een beknopte en beperkte samenvatting van de bepalingen van de artikelen 1 tot 71 van het Koninklijk Besluit van 16 maart 2006 en de bijlagen daarbij, die hoofdstuk IV van titel V van het Wetboek van welzijn op het werk vormen, getiteld: "Bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan asbest".

Eenmalige ingrepen in gebouwen.

- Afhankelijk van de fasering van de werkzaamheden lijkt het noodzakelijk om asbestmarkeringen aan te brengen om de aanwezigheid ervan in bepaalde gebouwen te signaleren. Ook als een van de lokalen wordt gebruikt voor de opslag van mogelijk besmet materiaal, moet dit duidelijk worden aangegeven en moet de toegang voor onbevoegden worden verboden.
- Om het risico op vallen te voorkomen, moet voorafgaand aan de eigenlijke asbestverwijdering een inspectie van de locatie worden uitgevoerd. Onbeveiligde trechters in doorgangen moeten worden beveiligd. Onstabiele vloeren moeten worden gestabiliseerd. Deze werkzaamheden hebben alleen betrekking op de delen van het gebouw waar asbest moet worden verwijderd en de doorgangen die daar naartoe leiden.
- Voor werkzaamheden aan daken, indien deze zones een eenmalige interventie vereisen, kan worden overwogen om met een harnas en een veiligheidslijn te werken. Als de werkzaamheden veel tijd in beslag nemen, zal het bedrijf bij voorkeur collectieve beschermingsmaatregelen nemen, zoals tijdelijke leuningen, enz. De toegang tot de betreffende daken zal worden onderzocht. Afhankelijk van de omvang van de werkzaamheden is dit mogelijk en veilig via een bestaand gebouw, of wordt er een toegangstoren geplaatst.
- Om het risico op stoten of vallen op gelijk niveau te verminderen, moet er voldoende verlichting worden aangebracht in de verkeers- en werkzones. Voorafgaand aan de werkzaamheden moeten de besloten ruimtes worden geventileerd, uiteraard met inachtneming van de regels voor besloten ruimtes.
- Het brandgevaar wordt beperkt door voldoende brandblussers in de buurt van de plaatsen waar mogelijk gesneden wordt. Na de snijwerkzaamheden wordt gedurende ten minste 2 uur een controle door een verantwoordelijke persoon georganiseerd (zie ook de algemene preventiemaatregelen in dit PSS).
- Het bedrijf zorgt ervoor dat alle gasleidingen zijn afgesloten en ontlucht. Het zorgt er ook voor dat de elektrische installaties spanningsloos zijn.
- Het risico op binnendringen van derden (afgeleid of kwaadwillig) op de bouwplaats is groot. De werkzones (asbestverwijdering en vervolgens sloop) moeten correct worden omheind en/of afgesloten als de toestand van het huidige schrijnwerk dat nog toelaat. Dit risico op binnendringen versterkt uiteraard de verplichting om zones waar een valrisico bestaat, te beveiligen.

Risicoanalyse:

- Valrisico
 - In onbeveiligde trechter (oude trappenhuis);
 - Vanaf onbeveiligd dak;
 - Instorting van de vloer tijdens de interventie.
- Risico op stoten en/of onwel worden:
 - Werkzaamheden in besloten, ongeventileerde en/of onverlichte ruimtes.
- Brandgevaar:
 - Werkzaamheden aan brandhaarden of open vuur indien het doorsnijden van leidingen noodzakelijk is.
- Risico op elektrocutie/explosie
 - In zones of gebouwen waar elektriciteit, gas of eventuele tanks niet zijn geneutraliseerd.
- Risico op verspreiding van vezels
 - Tijdens de eigenlijke asbestverwijdering;
 - Tijdens de tijdelijke opslag van het afval op de locatie.
- Risico voor derden
 - Binnendringen van derden die niet zijn uitgerust met PBM's in asbestgebieden;
 - Binnendringen van derden in zones waar valgevaar bestaat.

4.3.2. Sloopwerkzaamheden

- In het betreffende gebouw zijn gedeeltelijke en incidentele sloopwerkzaamheden gepland: trap, dakconstructie en dakbedekking, enz.
- Risico tijdens de sloopwerkzaamheden:
 - Ongecontroleerde instorting van delen van gebouwen op hulpverleners;
- Risico tijdens het sorteren van puin:
 - Botsingen tussen hulpverleners te voet en voertuigen;
 - Verwondingen bij het hanteren van puin, afval, enz.
- Brandgevaar:
 - Interventie op een brandhaard of open vuur indien het doorsnijden van leidingen of wapening noodzakelijk is.
- Risico op elektrocutie/explosie/vergiftiging:
 - In zones of gebouwen waar elektriciteit, gas of eventuele tanks niet zijn geneutraliseerd;
 - Bij het demonteren van eventuele stookolietanks;
 - Bij werkzaamheden aan eventuele elektrische transformatoren.
- Risico voor derden:
 - Rotsen van puin in toegankelijke openbare zones;
 - Overlast door stof;
 - Overlast door geluid;
 - Binnendringen van derden in bouwplaatsen;
 - Krakkers in te slopen zones;
 - Botsingen met vrachtwagens tijdens het afvoeren van puin.
- De te slopen zones moeten correct worden afgezet. Er moeten regelmatig borden worden geplaatst die wijzen op het gevaar en het verbod voor personen die niet bij de bouwplaats horen om de zone te betreden. Er moet regelmatig worden gecontroleerd of er zich niemand in een gebouw bevindt (of verstopt) wanneer de sloop ervan begint.
- Het bedrijf zorgt ervoor dat alle gasleidingen zijn afgesloten en ontlucht. Het zorgt er ook voor dat de elektrische installaties zijn uitgeschakeld.
- Als er stookolietanks of elektrische transformatoren worden aangetroffen in de te slopen gebouwen, wordt een specifieke risicobeoordeling uitgevoerd, waarbij rekening wordt gehouden met de toxiciteit van de producten en het risico op brand of explosie.
- Over het algemeen wordt het brandgevaar beperkt door voldoende brandblussers in de buurt van de plaatsen waar mogelijk gesneden wordt. Na de snijwerkzaamheden wordt gedurende ten minste 2 uur een controle door een verantwoordelijke persoon georganiseerd (zie ook de algemene preventiemaatregelen van dit PGSS).
- Wat de sloopwerkzaamheden zelf betreft, moeten de maatregelen om de stabiliteit van de te behouden elementen te waarborgen en de aanbevelingen van de STAB-ingenieur worden nageleefd. De instructies voor de bouwplaatsverantwoordelijke, de ploegbazen en de uitvoerders tijdens de sloop moeten duidelijk zijn.
- Er moeten veiligheidsafstanden worden ingesteld om het risico te verminderen dat puin op werknemers of derden terechtkomt tijdens de sloopwerkzaamheden. Deze veiligheidsafstanden moeten ook ongevallen voorkomen in geval van een ongecontroleerde instorting van gebouwen.
- Werknemers in of buiten machines moeten worden uitgerust met de vereiste PBM's.
- Om het risico op vallen op gelijk niveau te verminderen, moet regelmatig puin en andere voorwerpen die de werkplekken en looppaden belemmeren, worden verwijderd.
- Overlast voor derden zal zoveel mogelijk worden beperkt door de sloopgebieden regelmatig te besproeien, zodat er minder stof vrijkomt. Om geluidsoverlast te beperken, zullen de werktijden (sloop) en het afvoeren van puin voldoen aan de gemeentelijke voorschriften.
- Het afvoeren van puin met vrachtwagens zal ook gebeuren volgens de routes die in overleg met de gemeente zijn vastgesteld. Houd rekening met de eenrichtingsverkeer en de beperkte breedte van de weg.

4.3.3. Funderingen, bekistingen, wapening

- Paragraaf 4.3.3 is a priori niet van toepassing, maar bevat voorschriften die altijd nuttig zijn om in herinnering te brengen.

Wapening

- Er worden beschermingen aangebracht wanneer verticale staven een risico op spietsing vormen. Hetzelfde geldt voor alle ijzeren onderdelen of bevestigingsmiddelen van bekistingen die horizontaal en uitstekend zijn, met name in doorgangen.
- De wapeningsstaven worden buiten de verkeersstrook opgeslagen, in de buurt van de assemblagegebied, maar ook gemakkelijk toegankelijk voor leveringen. Deze zone wordt voorzien van een afvalbak om enige orde te bewaren en vallen te voorkomen.
- Voor elke handeling wordt de werknemers geschikte PBM ter beschikking gesteld: veiligheidsbril (lassen, snijden, rondvliegende vonken), handschoenen, helm, enz.

Bekisting en betonnering

- Het materiaal dat voor de bekisting wordt gebruikt, moet het mogelijk maken om zo snel mogelijk een leuning of een ander systeem te installeren dat bescherming biedt tegen het vallen van personen en voorwerpen.
- Er worden voorzorgsmaatregelen genomen om te voorkomen dat werknemers in aanraking komen met machines of apparatuur bij het eventuele gebruik van een betonpomp.
- Controle van de stutten door een bevoegd persoon. Ter herinnering: een stut mag niet worden gebruikt als steun voor een leuning.
- Voor betonwerkzaamheden wordt bij alle werkzaamheden geschikte PBM ter beschikking gesteld aan de werknemers: veiligheidsbril (lassen, snijden, rondvliegende deeltjes), handschoenen, helm, enz.

Bijzondere maatregelen

- Voor de wapenings- en bekistingswerkzaamheden aan de balken worden de DOKA's iets langer gemaakt, zodat er ruimte is voor verkeer en werkzaamheden (aan één kant van de balk). De werkzaamheden worden beveiligd door leuningen (aan beide kanten). Er wordt speciale aandacht besteed aan dit type installatie wanneer de te plaatsen balken zich aan de rand van het gebouw bevinden.
- Voor ter plaatse gestorte verticale elementen (kolommen of bepaalde muren) moeten de werkzaamheden op hoogte worden uitgevoerd vanaf een kleine verplaatsbare steiger of vanaf vloeren op consoles die in de bekistingspanelen zijn opgenomen. Voor deze twee elementen moet de hoogte van de werkvloer ongeveer een meter lager zijn dan de bovenkant van de wand, zodat deze als valbeveiliging kan dienen. Anders moeten aan beide zijden leuningen worden geplaatst.
- **In geen geval mag een ladder als werkplek worden gebruikt, en zeker niet voor beton- en bekistingswerkzaamheden, waarbij altijd een groot risico bestaat op evenwichtsverlies** (bijvoorbeeld door een plotselinge beweging van de betonpomp, bekistingshout dat onverwachts bezwijkt onder de druk van een koevoet, enz).
- Wat het gebruik van producten om het ontkisten te vergemakkelijken betreft, zijn er risico's op huidaandoeningen of aandoeningen van de luchtwegen door bepaalde schadelijke producten. Het is dus in de eerste plaats belangrijk om de minst schadelijke producten te kiezen. Vervolgens moet u ter plaatse beschikken over het veiligheidsinformatieblad, de vereiste PBM's (geschikte kleding, handschoenen, masker, veiligheidsbril) dragen, maar ook de hygiënemaatregelen naleven en met name uw handen wassen na elk gebruik van een chemisch product.

4.3.4. Tegels van de verschillende niveaus

- Voor prefabricage-elementen (constructie-elementen, enz.) zijn de grootste risico's beknelling tussen elementen of stoten tijdens het hanteren en plaatsen van de elementen, evenals vallen van hoogte.
- Om het risico op stoten te voorkomen, werken de operators op gecoördineerde wijze (adequate communicatiemiddelen).
- Bij harde wind mogen geen zware voorwerpen worden verplaatst.
- Het dragen van de vereiste PBM's is verplicht (helm, handschoenen, enz.).

Bijzondere maatregelen

- Om het risico op vallen van hoogte te voorkomen, moet bij het plaatsen van elementen worden gewerkt met een harnas voordat de veiligheid kan worden gewaarborgd. De gebruikte valbeveiligingen moeten zowel verticaal (wat bijna altijd het geval is) als horizontaal (goed controleren) functioneren. De betrokken werknemers moeten worden opgeleid in het gebruik ervan.
- Als de vrije hoogte niet voldoende is, moet met een veiligheidslijn worden gewerkt.
- Waar mogelijk moet de installatie van collectieve valbeveiligingen gelijktijdig met de installatie van het dragende element plaatsvinden.

4.3.5. Hellende daken

- Gezien de configuratie van hellende daken zal de aannemer een collectief beveiligingssysteem bestuderen voor timmerwerk, dakbedekking en voor het hanteren en plaatsen van gevelelementen (gevelstenen):
 - Plaatsing van staande steigers voor gevelelementen die over meerdere verdiepingen zijn uitgelijnd;
 - Maar let op de verspringende geveldelen (achtergevel);
- Het is verplicht om de onderkant van het dak te voorzien van EPC (leuningwerk) voordat het dakgebinte wordt geplaatst.
- Na voltooiing van het dak (dakconstructie en dakbedekking) moet er valbeveiliging worden aangebracht ter hoogte van de Velux-ramen.
- De toegang tot het dak gebeurt eventueel met behulp van een binnenladder, indien er geen steigers rondom aanwezig zijn.
- Voor het aanbrengen van collectieve beschermingsvoorzieningen moeten de werknemers worden uitgerust met harnassen en moeten er minimaal twee aanwezig zijn.
- Onder de zones waar werkzaamheden aan het dak worden uitgevoerd, is de toegang verboden en wordt de doorgang verhinderd door middel van adequate markering.
- Werkzaamheden waarbij een operator op hoogte moet werken, worden uitgevoerd vanaf een hoogwerker, met name voor het plaatsen en bevestigen van kroonlijsten, als de steiger al is verwijderd.
- De collectieve beschermingsvoorzieningen moeten op hun plaats blijven totdat de fotovoltaïsche panelen zijn geplaatst.

4.3.6. Gevelbekleding

- De aannemer zal een collectief beveiligingssysteem onderzoeken voor de werkzaamheden, het transport en de plaatsing van de gevelelementen.
- Voor gevelwerkzaamheden waarbij elementen moeten worden geïnstalleerd, kan een staande steiger worden geplaatst.
- Werkzaamheden waarbij een operator op hoogte moet werken, worden uitgevoerd vanaf een hoogwerker, met name voor het plaatsen en bevestigen van bepaalde prefab-elementen, als de steiger al is verwijderd.
- Voor werkzaamheden met een steiger moeten uiteraard de algemene voorschriften worden nageleefd, namelijk:
 - Verticale buizen moeten op poten rusten en mogen niet rechtstreeks op een balk of op de grond steunen;
 - Het is verboden om steunen te plaatsen op balken die op blokken rusten.
 - De werkvloer moet minimaal 60 cm breed zijn (als er geen materiaal is opgeslagen) of 100 cm (als er materiaal is opgeslagen). De vloer moet doorlopend zijn;
 - Als de planken elkaar moeten overlappen, moet er aan beide zijden van een steun een overstand van minimaal 20 cm zijn. Als de vloeren aan elkaar grenzen, moet de ruimte tussen de planken kleiner zijn dan 2 cm en de afstand tussen de steunen gelijk zijn aan of kleiner zijn dan 50 cm.
 - Normaal gesproken moet de toegang plaatsvinden via de binnenkant van de steiger onder een hoek van 68° tot 75°;
 - Het principe van leuningen met drie spijlen moet worden nageleefd zodra de installatie hoger is dan 200 cm. Deze beschermingen moeten ononderbroken in de lengterichting worden geplaatst en zijdelings aan het uiteinde van de vloer als deze uitkomt op een leegte > 20 cm;

- De bovenste leuning op h = 100 cm en de tussenliggende leuning op h = 45 cm kunnen worden vervangen door een metalen element dat aan de verticale stijlen wordt bevestigd, mits dit een maximale hoogte van h = 100 cm heeft. Er moet echter een plint worden toegevoegd in het verlengde van de vloer om te voorkomen dat materialen of gereedschap naar beneden vallen.
- De afstand tussen de steiger en de gevel moet minimaal 20 cm bedragen om correct te kunnen werken. Vanaf een hoogte van > 200 cm is verankering aan de gevel verplicht.
- De kruisverstevingen moeten tijdens de montage worden aangebracht;
- DE STEIGER MOET REGELMATIG WORDEN GECONTROLEERD DOOR EEN BEKWAAM PERSOON, VOORAL NA SLECHT WEER OF ONDERBREKINGEN.

4.3.7. Terrassen, balkons, loopbruggen, platte dakelementen (dakkapellen)

- Voor werkzaamheden aan de achterkant of uitkragende delen van gevels moeten tijdelijke beschermingen worden aangebracht in afwachting van de definitieve timmerwerkonderdelen. Deze beschermingen moeten stevig aan het ruwbouw worden bevestigd.
- Onder de werkzones aan de gevels wordt de toegang verboden en wordt de doorgang verhinderd door middel van adequate markeringen.
- Als dit om redenen van bouwplaatsbeheer niet mogelijk is, zal een tijdelijke portaalconstructie de bescherming voltooiën over de afstand die wordt bepaald door de specifieke situatie, de valhoogte en de omvang van het bouwwerk.
- Bij waterdichtingswerkzaamheden worden de voorzorgsmaatregelen van paragraaf 5.11.2 in acht genomen.
- Tijdens alle werkzaamheden met vlammen of hete punten wordt de toegang tot de terrassen voor andere vakmensen afgesloten om de risico's te beperken.

4.3.8. Vallend materiaal en vallen op gelijk niveau

- De volgende maatregelen moeten voorkomen dat werknemers op bouwplaatsen waar op hoogte wordt gewerkt, door vallend materiaal of gereedschap worden geraakt:
 - De toegang tot zones waar materiaal kan vallen, moet met alle passende middelen worden verboden: hekken, barrières, enz.
 - Het uitvoeren van werkzaamheden boven elkaar is verboden;
 - Het dragen van een helm is verplicht op de hele bouwplaats tijdens de ruwbouw en zolang er een risico bestaat dat er materiaal kan vallen;
 - Regelmatige verwijdering van puin of andere voorwerpen die de werkplekken en verkeersoppervlakken belemmeren.

4.3.9. Valpartijen van personeel

- **Tijdens de ruwbouw vormen grote openingen in de vloerplaten het grootste gevaar voor vallen van hoogte. Hetzelfde geldt voor alle werkzaamheden op het dak.**
- **Deze openingen moeten systematisch worden beveiligd met leuningen met drie spijlen die correct aan de ruwbouw worden bevestigd en naarmate de bouw vordert worden geplaatst.** Dit geldt met name voor:
 - De vervanging van de trap;
 - Het dak;
 - Alle gelijkvloerse openingen.
- In afwachting van een nauwkeurige planning zal het bedrijf voorzien in een tijdelijke maatregel om veilig van het ene niveau naar het andere te kunnen gaan.
- De keuze van de uitvoeringsmiddelen van de bedrijven zal bij voorkeur uitgaan naar methoden en middelen waarbij werknemers zich niet op hoogte hoeven te bevinden.
- Als dit soort werk niet kan worden vermeden, moeten bepaalde maatregelen worden genomen, afhankelijk van het soort situatie, de duur van het werk en het aantal betrokken personen.

4.4 - Afwerking

- De planning van de afwerkingswerken (elektriciteit, pleisterwerk, verwarming, enz.) moet worden gespecificeerd en de risicoanalyse zal dus worden bijgewerkt, afhankelijk van de uitvoeringsmiddelen van de ADJ en zijn planning.
- De volgende maatregelen moeten echter al in aanmerking worden genomen

4.4.1. Collectieve beschermingsmaatregelen

- De leuningen worden door de E.G. geplaatst en op hun plaats gehouden in en rond de trap, voor alle ramen op de begane grond, openingen in de gevels, randen van balkons, enz.
- **Geef altijd de voorkeur aan het gebruik van een specifiek beveiligingssysteem dat uitsluitend voor dit doel is bedoeld (bijvoorbeeld leuningen met rode en witte strepen) boven planken die kunnen worden verplaatst en op de bouwplaats voor andere doeleinden kunnen worden gebruikt.**
- **Alle betrokkenen zijn verplicht om de geïnstalleerde veiligheidsvoorzieningen te respecteren: verlichting, leuningen, beschermingen.**
- **Als een onderdeel tijdelijk moet worden verplaatst, moet het zo snel mogelijk en op de juiste manier worden teruggeplaatst door de persoon die het heeft verwijderd.**
- **Bovendien wordt elke medewerker die constateert dat een bescherming is verplaatst of ontbreekt, verzocht deze weer op zijn plaats te zetten. Bij naleving kan hij aansprakelijk worden gesteld.**

4.4.2. Organisatie en orde

- Gezien het aantal betrokkenen en de beperkte ruimte tijdens bepaalde fasen van de werkzaamheden, moeten er nauwkeurige planningen worden opgesteld die door iedereen moeten worden nageleefd.
- Er worden verkeerszones ingesteld die te allen tijde vrij moeten worden gehouden.

- Bovendien is elk bedrijf verantwoordelijk voor zijn materiaal, gereedschap en afval. Op deze werf is een dagelijkse reiniging van de interventiezones en een systematische verwijdering van afval of verpakkingen vereist.
- Wat de werkzaamheden betreft:
 - Als de ingreep achter een deur plaatsvindt, moet deze worden afgesloten, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat het geen nooduitgang of hoofdingang is. In het laatste geval moet een tijdelijke aanduiding aangeven welke nooduitgang in plaats daarvan moet worden gebruikt.
 - Als er mechanische bevestigingen nodig zijn in elementen die door een ander vakgebied zijn geplaatst, moet vooraf bekend zijn welke elementen zijn geplaatst om te voorkomen dat er in bestaande leidingen of kabels wordt geboord.

4.4.3. Technische werkzaamheden op hoogte

- Voor werkzaamheden op hoogte (verlaagde plafonds, elektriciteit, ventilatie, enz.):
 - Geef altijd de voorkeur aan een kleine verplaatsbare steiger of een bouwladder. Het gebruik van een ladder als werkplek is verboden.
 - Het werkgebied moet worden afgebakend en gemarkeerd.
 - Als er ladders of rolsteigers nodig zijn om de verschillende onderdelen te bevestigen, moet het gedeelte onder de werkzone worden afgezet met passende markeringen, vooral in geval van vallende voorwerpen (onderdelen van ventilatiekanalen, enz.);
 - Ruim de werkzone regelmatig op.
 - Als er sleuven in de vloer moeten worden gemaakt, moeten alle voorzorgsmaatregelen worden genomen om deze zichtbaar te maken en vallen op gelijk niveau te voorkomen (klein houten bord in afwachting van de definitieve afwerking).
- De elektriciens en de verwarmingsinstallateur zullen de nodige markeringen aanbrengen voor de aansluitingen en elektrische leidingen op de plaatsen die op het moment van hun interventie al geïnstalleerd zijn, in de directe omgeving van hun werkzones.
- De CSS wijst erop dat een kleine verplaatsbare steiger altijd de voorkeur verdient boven een ladder.

4.4.4. Rolsteigers – belangrijkste preventiemaatregelen (Belgische norm HD 1004 van 1994):

- Als ladders of rolsteigers nodig zijn om de verschillende elementen te bevestigen, moet het gedeelte onder de werkzone worden afgesloten.
- Verplaats de steiger niet wanneer er personen of materialen op het werkplatform aanwezig zijn.
- Zet de wielen vast voordat u de steiger gebruikt.
- Plaats een tussenlat en bovenlat en een plint vanaf een hoogte van 2 meter.
- Gebruik een ladder als toegangsweg.
- Veranker de steiger wanneer de hoogte ervan meer dan 3 keer de kleinste basis van de steiger bedraagt, of zorg voor stabilisatoren.

4.4.5. Schilderwerk, scheidingswanden en binnenschrijnwerk

- De in het vorige punt beschreven bijzondere maatregelen moeten voor deze beroepen in acht worden genomen.
- Wat schilderwerk betreft, vermijd het gebruik van gevaarlijke producten (keuze moet worden gemaakt bij de basis, op het moment van de offerte).
- Neem alle voorzorgsmaatregelen met betrekking tot zeer brandbare of zelfs explosieve producten (geen vonken).
- Afhankelijk van de gebruikte producten zijn beschermende maskers, brillen en handschoenen verplicht.
- Zorg voor een goede ventilatie van de werkplek tijdens de werkzaamheden.
- Alle producten moeten worden opgeslagen in een afgeschermd ruimte en vooral correct worden geëtiketteerd volgens de toepasselijke veiligheidssymbolen.
- De veiligheidsinformatiebladen (VIB) (of *Material Safety Data Sheet - MSDS*) moeten verplicht op de bouwplaats beschikbaar zijn. Zie ook § 5.14.1

Hoofdstuk 5: MINIMALE VEILIGHEIDSVOORSCHRIFTEN OP DE WERKPLAATS

5.1 - Toegang en omheiningen

5.1.1. Omheiningen - Algemene maatregelen

- De aangewezen aannemer staat garant voor de bewegwijzering en markering van de bouwplaats en de afbakening ervan ten opzichte van derden.
- De toegang tot de bouwplaats is verboden voor alle personen die niet tot het bedrijf behoren. Het personeel van een bedrijf mag zich alleen op de plaats bevinden waar het bedrijf in kwestie werkzaamheden uitvoert.
- De bouwplaats wordt volledig omheind met hekken (hoogte 2 m). 's Nachts en bij mist moeten de hekken langs de openbare weg worden verlicht. De verlichting moet minimaal 20 lux zijn.
- Voor het plaatsen van de hekken moet de aannemer de geldende voorschriften van de betrokken gemeente naleven.
- De hekken, de verlichting en de tijdelijke trottoirs worden aangepast aan de uitvoeringsfasen.
- De informatie over de verplichte bescherming van hoofd en voeten en de vermelding "bouwplaats verboden voor het publiek" moeten verplicht en duidelijk buiten de bouwplaats worden aangegeven (Hoofdstuk I, Afdeling XI van het R.G.P.T.).
- Borden met het verbod om het terrein te betreden moeten bij elke mogelijke toegang tot de bouwplaats vanaf de openbare weg worden aangebracht, en dit zo vaak als nodig is.

5.1.2. Deuren en poorten

- De toegang tot of het verlaten van de bouwplaats mag alleen via de daarvoor bestemde ingang gebeuren. De toegangen worden buiten de werkuren en -dagen afgesloten.
- Deuren en poorten die zich op de vluchtroutes bevinden, moeten op passende wijze worden gemarkeerd.
- In de directe omgeving van poorten die hoofdzakelijk bestemd zijn voor het verkeer van voertuigen, moeten, tenzij de doorgang veilig is voor voetgangers, deuren voor voetgangers aanwezig zijn, die duidelijk zichtbaar moeten zijn aangegeven en permanent vrij moeten zijn.
- Ze moeten voorzien zijn van gemakkelijk herkenbare en toegankelijke noodstopvoorzieningen en moeten, tenzij ze bij stroomuitval automatisch openen, ook handmatig kunnen worden geopend.

5.1.3. Ontvangst van bezoekers

- Om alle bezoekers van de bouwplaats tegen ongevallen te beschermen, moeten de volgende maatregelen worden genomen:
 - Er moet orde en netheid heersen. Doorgangen moeten vrij zijn van obstakels.
 - Als er openingen in de doorgangen zijn die een risico vormen, moeten deze worden afgesloten.
- Iedereen die de bouwplaats wil bezoeken, moet zich melden bij het kantoor van de bouwplaatsverantwoordelijke. Bezoekers mogen de bouwplaats alleen betreden onder begeleiding van hun gastheer.
- Onder "gastheer" wordt verstaan de persoon met wie de bezoeker een afspraak heeft of door wie hij wordt ontvangen. De gastheer is verantwoordelijk voor zijn gast en moet op hem letten vanaf het moment dat zij samen de bouwplaats betreden tot het moment dat zij deze verlaten.
- De aannemer stelt de bezoekers geschikte PBM's ter beschikking (helmen zijn aanwezig in de bouwkeet).

5.1.4. Binnenwerkzaamheden in bewoonde gebouwen

- Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de doorgangen en vluchtwegen in het gebouw. Deze moeten altijd vrij en schoon worden gehouden, zodat werknemers en arbeiders bij een ongeval snel kunnen worden geëvacueerd.
- Het bedrijf moet ervoor zorgen dat de werking van eventuele automatische alarmsystemen niet wordt belemmerd.
- Indien nodig worden multiplexplaten + plastic folie geplaatst om de bouwplaats af te schermen van de andere lokalen.

5.2 - Verkeerswegen - Gevarezones

5.2.1. Algemene maatregelen

- Gebieden op de bouwplaats waar gevaar bestaat voor vallen van hoogte of vallende voorwerpen moeten worden afgezet en ontoegankelijk worden gemaakt. Ze moeten duidelijk worden aangegeven (hekken, banners).
- Verkeerswegen, met inbegrip van trappen, vaste ladders en laadperrons en -hellingen, moeten zodanig worden berekend, geplaatst, ingericht en begaanbaar gemaakt dat zij gemakkelijk, veilig en overeenkomstig hun bestemming kunnen worden gebruikt en dat werknemers die in de buurt van deze verkeerswegen werken, geen enkel risico lopen.
- De afmetingen van de verkeerswegen voor personen en/of goederen, met inbegrip van die waar laad- of loswerkzaamheden plaatsvinden, moeten worden afgestemd op het potentiële aantal gebruikers en het soort activiteit. De verkeerswegen moeten duidelijk worden aangegeven, regelmatig worden gecontroleerd en onderhouden.
- Gereedschap, uitrusting of materiaal mag in geen geval worden achtergelaten in trappenhuizen, doorgangen, uitgangen of aan de voet van ladders.
- Flexibele leidingen, zoals slangen van lasapparaten, elektrische kabels en waterleidingen, moeten zo worden geplaatst dat ze de doorgangen niet belemmeren.
- Als het niet mogelijk is om deze leidingen of elektrische kabels zo te installeren dat ze de doorgangen niet belemmeren, moeten ze worden beschermd tegen beschadiging.

- Als de bouwplaats zones met beperkte toegang heeft, moeten deze zones worden uitgerust met voorzieningen die voorkomen dat onbevoegde werknemers er toegang toe hebben.
- Er moeten passende maatregelen worden genomen om werknemers te beschermen die toestemming hebben om gevaarlijke zones te betreden. Deze gevaarlijke zones moeten duidelijk worden aangegeven.
- Het is verboden om onder een hangende last door te lopen of te stoppen. Het is verboden om op een rijdend voertuig te gaan staan.

5.3 - Voertuigverkeer op de bouwplaats, parkeerplaatsen

5.3.1. Algemene maatregelen

- Wanneer transportmiddelen worden gebruikt op verkeerswegen, moet er voldoende veiligheidsafstand worden aangehouden of moeten er adequate beschermingsmiddelen worden voorzien voor de andere gebruikers van de site.
- Verkeerswegen voor voertuigen moeten op voldoende afstand van deuren, poorten, voetgangersoversteekplaatsen, gangen en trappen worden aangelegd.
- Geen enkel voertuig, met uitzondering van die van leveranciers, mag het bouwterrein betreden. Voor voertuigen die wel toegang hebben tot het bouwterrein, gelden de volgende regels: De algemene verkeersregels; De maximumsnelheid is 5 km/u; Achteruitrijden is alleen toegestaan met hulp van een begeleider.
- De verschillende zones:
 - Verkeer en parkeren worden duidelijk aangegeven;
 - De zones voor het manoeuvreren van leveringsvoertuigen, het afvoeren van afval en het gebruik van kranen moeten zo snel mogelijk door het bouwbedrijf worden bepaald.
- Al deze toegangen en doorgangen mogen niet worden geblokkeerd en moeten te allen tijde schoon worden gehouden om een snelle evacuatie in geval van een ongeval te garanderen.
- Wanneer transportmiddelen worden gebruikt op verkeerswegen, moet worden gezorgd voor voldoende veiligheidsafstand of adequate beschermingsmiddelen voor de andere gebruikers van de locatie.

5.4 - Vluchtwegen en nooduitgangen

5.4.1. Algemene maatregelen

- Nooduitgangen en vluchtwegen moeten vrij blijven en zo rechtstreeks mogelijk naar een veilige zone leiden. In geval van gevaar moeten alle werkplekken snel en in optimale veiligheid door de werknemers kunnen worden ontruimd.
- Het aantal, de indeling en de afmetingen van de vluchtwegen en nooduitgangen zijn afhankelijk van het gebruik, de uitrusting en de afmetingen van de bouwplaats en de lokalen, alsook van het maximale aantal personen dat er aanwezig kan zijn.
- Specifieke vluchtwegen en nooduitgangen moeten worden aangegeven met borden die voldoen aan de voorschriften inzake veiligheids- en gezondheidsborden op het werk.
- Deze signalering moet voldoende resistent zijn en op de juiste plaatsen worden aangebracht.
- Nooduitgangen en -wegen, evenals de toegangswegen en deuren die daar toegang toe geven, mogen niet door voorwerpen worden geblokkeerd, zodat ze te allen tijde ongehinderd kunnen worden gebruikt.
- Nooduitgangen en -wegen die verlichting vereisen, moeten zijn uitgerust met veiligheidsverlichting die voldoende intensiteit heeft in geval van stroomuitval.

5.5 - Collectieve beschermingsmiddelen

5.5.1. Algemene maatregelen

- Om arbeidsongevallen te voorkomen, voorziet elke ENTRP indien nodig in EPC's. De keuze wordt bepaald op basis van de preventiebeginselen die zijn vastgelegd in hoofdstuk II "Algemene beginselen" van de welzijnswet, waarin onder meer de voorkeur wordt gegeven aan collectieve bescherming boven individuele bescherming.
- De plaatsing en/of verwijdering van EPC's wordt geregeld in overleg met de CSS. Geplaatste EPC's mogen nooit worden verwijderd zonder dat er vervangende of definitieve beschermingsmiddelen worden aangebracht.
- Elke gevaarlijke of schadelijke situatie voor de gezondheid die op de bouwplaats wordt vastgesteld, moet onmiddellijk worden gemeld aan de bouwplaatsleiding.
- Over het algemeen is het uitvoeren van werkzaamheden boven elkaar verboden.

5.5.2. Collectieve beschermingsmiddelen

- Er moet voorrang worden gegeven aan de installatie van collectieve beschermingsmaatregelen alvorens het gebruik van individuele beschermingsmaatregelen te overwegen. De aannemer zorgt voor de installatie en het onderhoud van de gemeenschappelijke preventiemaatregelen en houdt deze in stand zolang de activiteiten op de site dit vereisen.
- Elke deelnemer verbindt zich ertoe gekwalificeerd personeel in te zetten dat is opgeleid en geïnformeerd over de risico's van hun beroep en de bijbehorende preventieve maatregelen. De preventieregels worden regelmatig herhaald, en zeker vóór de start van een nieuwe activiteit.
- De volgende instructies moeten aan elke nieuwe medewerker op de bouwplaats worden meegedeeld:
 - Alle betrokkenen zijn verplicht de geïnstalleerde veiligheidsvoorzieningen te respecteren: verlichting, leuningen, beschermingen, enz.

- Als een onderdeel tijdelijk moet worden verplaatst, moet het zo snel mogelijk en op de juiste manier worden teruggeplaatst door de persoon die het heeft gedemonteerd.
- Bovendien wordt elke betrokkene die constateert dat een bescherming is verplaatst of ontbreekt, verzocht deze terug te plaatsen. Bij niet-naleving kan hij aansprakelijk worden gesteld.

5.5.3. Leuningen

- Wanneer ze een gevaar vormen voor de werknemers (risico op een val van meer dan 2 m), moeten openingen in muren, deuropeningen en raamopeningen op passende wijze worden omgeven door stevig bevestigde leuningen.
- De leuningen moeten voldoende stevig zijn en correct worden bevestigd. Ze moeten bestaan uit:
 - Een bovenste leuning op een hoogte tussen 100 en 120 cm;
 - Een tussenligger tussen 40 en 50 cm;
 - Een plint van 15 cm.

5.5.4. Openingen in de vloer

- Deze moeten bij voorkeur worden afgedekt met een systeem dat voldoende stevig en sterk is om het gewicht van een persoon te dragen.
- Als dat niet mogelijk is, moeten ze rondom worden voorzien van een stevige reling (zie vorig punt).

5.6 - Persoonlijke beschermingsmiddelen

5.6.1. Algemene maatregelen

- Het dragen van geschikte PBM, in overeenstemming met de geldende wetgeving, is verplicht voor **IEDEREEN** op de bouwplaats.
- Elk bedrijf moet op eigen kosten PBM's ter beschikking stellen van zijn personeel en/of bezoekers. Het moet ook het gebruik ervan controleren en zorgen voor het onderhoud en de vervanging ervan op het juiste moment.
- In overeenstemming met hun opleiding en de gegeven instructies moeten werknemers de PBM correct gebruiken, na gebruik weer opbergen en onderhouden.
- Elke werknemer beschikt over de voorgeschreven PBM's. De werfleider zorgt ervoor dat deze tijdig worden vervangen en controleert of ze correct worden gebruikt.

5.6.2. Helmen

- Het dragen van een veiligheidshelm is verplicht voor iedereen op de bouwplaats.

5.6.3. Beschermende handschoenen

- Afhankelijk van de aard van de uit te voeren werkzaamheden worden geschikte handschoenen ter beschikking gesteld van de werknemers.

5.6.4. Veiligheidsschoenen

- Alle werknemers op de bouwplaats moeten stevige veiligheidsschoenen met antislipzolen dragen.

5.6.5. Stofmaskers

- Er moeten stofmaskers ter beschikking worden gesteld aan de werknemers. Het dragen van een dergelijk masker is verplicht bij werkzaamheden waarbij stof vrijkomt, met name bij sloopwerkzaamheden.

5.6.6. Beschermende kleding

- Werknemers moeten geschikte werkkleding dragen. Het is verboden om met ontbloot bovenlijf te werken, zelfs in de zomer.

5.6.7. Bril

- Afhankelijk van de aard van de uit te voeren werkzaamheden worden veiligheidsbrillen ter beschikking gesteld aan de werknemers.

5.6.8. Gehoorbescherming

- Afhankelijk van de aard van de uit te voeren werkzaamheden wordt gehoorbescherming ter beschikking gesteld aan de werknemers, met name bij sloopwerkzaamheden.

5.6.9. PBM tegen vallen: veiligheidsharnas

- Als er wordt gewerkt op daken waarop nog collectieve beschermingsmiddelen moeten worden aangebracht, moet persoonlijke valbeveiligingsuitrusting worden gebruikt. Op de bouwplaats moeten veiligheidsharnassen en reddingslijnen beschikbaar zijn.
- Werknemers moeten een adequate opleiding krijgen in het gebruik van dergelijke uitrusting en in het aanbrengen van geschikte verankeringspunten.

5.7 - Werkuitrusting en toebehoren

5.7.1. Algemene maatregelen

- Voor alle elektrische apparatuur en accessoires geldt dat alleen materiaal dat voldoet aan de R.G.I.E. op de bouwplaats aanwezig mag zijn en mag worden aangesloten

op de daarvoor bestemde verdeelkasten. Elk ENTRP moet zijn arbeidsmiddelen markeren om ze te kunnen identificeren. De identificatie moet worden beschreven in de risicoanalyse van het ENTRP.

- De arbeidsmiddelen moeten geschikt zijn voor het uit te voeren werk en moeten regelmatig worden gecontroleerd door een bevoegd persoon, zodat de veiligheid en gezondheid bij het gebruik ervan te allen tijde gewaarborgd zijn.
- Ze moeten periodiek (elk kwartaal) worden gecontroleerd door een erkende instantie (SECT). Ze moeten vergezeld gaan van een materieel bewijs van de laatste controle. Bijvoorbeeld een gekleurde kabelbinder, volgens de in 2020 genormaliseerde code, zodat iedereen op bouwplaatsen met meerdere bedrijven deze gemakkelijk kan begrijpen: ^{1e} trim groen / ^{2e} trim wit / ^{3e} trim blauw / ^{4e} trim geel. Accessoires of apparatuur die niet meer kunnen worden gebruikt, moeten worden voorzien van een rode kabelbinder en moeten onmiddellijk buiten gebruik worden gesteld.
- De gebruiksaanwijzingen en de veiligheids- en gezondheidsinstructies van de fabrikant moeten op de bouwplaats beschikbaar en raadpleegbaar zijn.
- Bij gebruik van arbeidsmiddelen die eigendom zijn van een derde, is de gebruiker verantwoordelijk voor de veiligheid ervan.

5.7.2. Bepalingen voor het gebruik van hijswerktuigen

- Alle hijsapparatuur en -toebehoren, evenals grondverzetmachines die worden gebruikt om lasten te hijsen die op de bouwplaats worden aangevoerd, moeten voorzien zijn van een geldig keuringsbewijs.
- Een kopie van de keuringsattesten moet aan de CSS worden bezorgd voordat deze apparaten worden gebruikt.
- Bij gebruik van meerdere hijsapparaten met elkaar overlappende giek moet in overleg met de CSS een gebruiksprocedure worden opgesteld.
- Heftrucks zijn uitgerust om de bestuurder te beschermen en te voorkomen dat de goederen die ze vervoeren vallen.
- Hun locatie moet zorgvuldig worden gekozen en de werkzone moet worden beveiligd en duidelijk worden gemarkeerd.
- Er moeten geschikte machines en accessoires worden gebruikt voor het verplaatsen en vervoeren van ruwe materialen, goederen, vervaardigde producten of andere voorwerpen die door hun gewicht, volume of scherpe randen ongelukken kunnen veroorzaken.
- Hefwerktuigen moeten worden bediend door een gekwalificeerd en bekwaam persoon. Bij aanvang van elke dienst moet deze persoon zich ervan vergewissen dat het werktuig in goede staat verkeert.
- Het personeel op de grond moet een opleiding hebben gevolgd over het hijsen van lasten. Op de bouwplaats moet een systeem worden geïnstalleerd waarmee de bestuurder van de hijsmachine, zelfs op afstand, kan controleren of de persoon die een last aan zijn machine vastmaakt, daartoe bevoegd is.

5.7.3. Verticaal transport

- Zoals beschreven in het vorige punt, is de hijsapparatuur (met toebehoren) CE-goedgekeurd en goed onderhouden.
- Ze moeten periodiek (elk kwartaal) worden gecontroleerd door een erkende instantie (SECT). Ze moeten vergezeld gaan van een materieel bewijs van de laatste controle. Accessoires die niet meer kunnen worden gebruikt, moeten onmiddellijk buiten gebruik worden gesteld.
- De hijsapparatuur moet geschikt zijn voor het uit te voeren werk.
- De gebruiksvoorschriften van de fabrikant moeten in de onmiddellijke omgeving van de machine beschikbaar zijn en moeten te allen tijde worden nageleefd.
- De maximale belasting moet altijd duidelijk worden aangegeven.
- Hangende lasten mogen nooit zonder toezicht worden achtergelaten.
- Het werk moet zo worden georganiseerd dat het onmogelijk is voor een persoon om onder de last door te lopen en dat er geen last boven personen kan worden verplaatst. Het is dus van essentieel belang om eerst de plaatsing van de kraan op de bouwplaats en de opslag- of afvalzones te bestuderen en vervolgens te kiezen. Bepaalde zones moeten ontoegankelijk worden gemaakt. Ook moet de toegang tot de boven bepaalde zones hangende last worden geblokkeerd.
- De signalering door middel van lichten en pictogrammen moet doeltreffend zijn.
- Het dragen van een helm is verplicht en moet worden nageleefd.
- De hijsapparatuur mag alleen worden bediend door gekwalificeerd en bekwaam personeel dat hiervoor is opgeleid en geïnformeerd.

5.7.4. Werkplatform

- Zoals beschreven in het vorige punt, is de uitrusting voor werken op hoogte van het type hoogwerker (met bijbehorende accessoires) CE-goedgekeurd en goed onderhouden.
- Het moet periodiek (elk kwartaal) worden gecontroleerd door een erkende instantie (SECT). Het moet vergezeld gaan van een materieel bewijs van de laatste controle.
- De apparatuur moet geschikt zijn voor het uit te voeren werk en aangepast zijn aan het type ondergrond waarop ze zal worden gebruikt.
- De gebruiksvoorschriften van de fabrikant moeten in de directe omgeving van het apparaat beschikbaar zijn en moeten te allen tijde worden nageleefd.
- De maximale belasting moet altijd duidelijk worden aangegeven.
- Het werk moet zo worden georganiseerd dat het onmogelijk is:
 - Een persoon onder de gondel kan lopen;
 - De gondel boven personen te verplaatsen;
- Het dragen van een helm is verplicht.
- Het personeel in de gondel moet zijn uitgerust met een harnas dat is bevestigd aan het daarvoor bestemde verankeringspunt op de gondel.
- De apparatuur mag alleen worden bediend door gekwalificeerd en bekwaam personeel dat hiervoor is opgeleid en geïnformeerd.

5.7.5. Ladders

- Regelgeving:
 - Code – Titel VI – Hoofdstuk I; Code – Titel VI – Hoofdstuk II – Sectie V: TTH-werkuitrusting (Art. 8 tot 10 - AR 31/08/05 omzetting van DE 2001/45/CE);

- Normen EN 131-1 en 131-2.
- Ladders zijn uitsluitend bedoeld om hoogteverschillen te overbruggen. Het gebruik van lange ladders moet worden vermeden. Bij voorkeur wordt een trappentoren gebruikt.
- Ze kunnen en moeten echter ook worden gebruikt voor kortstondige werkzaamheden of wanneer het onmogelijk is om veiliger arbeidsmiddelen te gebruiken. In elk geval moet het werken op ladders tot een minimum worden beperkt.
- Ladders moeten altijd in goede staat zijn (zonder beschadigingen en stabiel) en voorzien zijn van geschikte antislipvoorzieningen.
- Ze worden op een stevige ondergrond van goede kwaliteit geplaatst. Ze worden altijd aan het bovenste uiteinde bevestigd wanneer ze als toegangsladder worden gebruikt of wanneer de ladder minstens 25 sporten telt.
- Ze moeten 1 meter hoger zijn dan de verdiepingen waartoe ze toegang geven.
- Beschadigde ladders moeten onmiddellijk worden gerepareerd of vervangen. Ze moeten dagelijks worden gecontroleerd door een bevoegd persoon.
- Toegestaan gebruik als toegangs- of verticale verplaatsingsmiddel.
- Het gebruik van trapladders is toegestaan als werkplek op hoogte in plaats van een steiger, op voorwaarde dat ze bestaan uit vlakke treden en een werkplatform met leuning/onderleuning/plint.

5.7.6. Steigers

- Voorschriften:
 - Code – Titel VI – Hoofdstuk II – Sectie V: Arbeidsmiddelen TTH (Art. 11 tot 19 - KB 31/08/05 omzetting van Richtlijn 2001/45/EG);
 - Normen:
 - NBN HD 1000: dienststeigers uit geprefabriceerde elementen (1993).
 - NBN HD 1004: rolsteigers uit geprefabriceerde elementen (2005).
 - NBN I 09-002: hangsteigers van het lichte type.
 - NBN EN 12810/1: gevelsteigers uit geprefabriceerde onderdelen - productspecificaties (2004).
 - NBN EN 12810/2: gevelsteigers met geprefabriceerde onderdelen - ontwerpmethoden (2004).
 - NBN EN 12811: tijdelijke bouwplaatsuitrusting – eisen/prestaties/onderzoek (2004).
- Algemene bepalingen:
- De aanwijzing van een bekwaam persoon die door opleiding kennis heeft verworven en die zal toezien op:
 - De toepassing van maatregelen ter voorkoming van het risico op vallen van personen of voorwerpen.
 - De toepassing van veiligheidsmaatregelen bij verandering van de weersomstandigheden.
 - De naleving van de toegestane belastingsvoorwaarden.
 - Voer de vereiste controles uit.
 - Pas de aanpassingen toe op de montage-, demontage- of transformatieplannen.
- En die moet:
 - Het montage- en demontageplan opstellen.
 - Een instructiehandleiding opstellen.
- De gebruiker moet beschikken over de handleiding van de fabrikant, indien nodig vergezeld van de berekening van de weerstand en stabiliteit.
- Algemene voorschriften:
- De steiger moet zodanig worden gemonteerd dat:
 - het tijdens het gebruik niet kan verschuiven.
 - Het is bestand tegen atmosferische invloeden (wind, sneeuw).
 - Hij moet worden vastgemaakt of verankerd aan elk punt dat voldoende weerstand biedt of op een andere manier worden beveiligd tegen het risico van wegglijden, omvallen of omvallen (buitenste windverband).
- Elke steiger van minstens 2 meter hoog moet voorzien zijn van leuningen, tussenbalken en plinten. De werkvloer moet naadloos zijn, d.w.z. dat er geen gevaarlijke ruimte tussen de planken en de plint mag zijn. Hij moet voldoende stevig zijn, rekening houdend met de belastingen.
- De werkvloeren zijn bereikbaar via trappen (kruisladders) of ladders.
- Voor steigers van meer dan 8 meter of voor steigers die worden blootgesteld aan uitzonderlijke krachten, moeten de nodige berekeningen of de verwijzing naar de norm worden voorgelegd aan het CSS.
- De wettelijke basisprincipes (KB van 31/08/2005) zijn:
 - Een steiger mag alleen worden opgebouwd door personeel dat een adequate opleiding heeft genoten, met inachtneming van de voorschriften van de fabrikant van de onderdelen, en onder leiding van een verantwoordelijke persoon (art. 11);
 - De verantwoordelijke moet vervolgens de installatie controleren alvorens het gebruik ervan toe te staan;
 - Evenzo mag de steiger alleen worden gebruikt door werknemers die zijn geïnformeerd en opgeleid over het juiste gebruik ervan (art. 18);
 - Na een wijziging of een uitzonderlijke gebeurtenis moet de verantwoordelijke persoon de installatie controleren alvorens het gebruik ervan opnieuw toe te staan.
 - In alle gevallen is een regelmatige controle door een bekwaam persoon noodzakelijk.
 - Het is de verantwoordelijkheid van het bedrijf om ervoor te zorgen dat zijn onderaannemers de wettelijke verplichtingen naleven (vanaf de ondertekening van het contract). In geval van nalatigheid van de onderaannemer (opleiding, informatie, bekwaamheid, enz.) moet de ENTRP dit onmiddellijk met eigen middelen verhelpen.

5.7.7. Valbeveiligingsgordels

- Regelgeving:

- Code – Titel VII – Hoofdstuk II – S-Sectie 6: Informatie en opleiding van werknemers (art. 24 e.v.).
- Normen: EN 354: vanglijn; EN 355: energieabsorber; EN 361: valbeveiligingsgordel; EN 360: automatisch terugtrekkende valbeveiliging; EN 362: connector
- Algemene voorschriften:
 - PBM verplicht als de werknemer wordt blootgesteld aan een val van meer dan 2 m. wanneer de omstandigheden het gebruik ervan vereisen.
 - Werknemers moeten beschikken over informatie en instructies over de PBM die op het werk worden gebruikt.
 - Schriftelijke en begrijpelijke informatie en instructies.
 - De informatie- en instructiebrochure die voor elke PBM beschikbaar is.
 - De werkgever zorgt voor opleiding en organiseert, indien nodig, regelmatig trainingen in het gebruik van PBM's.
- Bijzondere bepalingen:
 - ALLEEN valbeveiligingsgordel in valbeveiligingssysteem.
 - Valbeveiligingsgordel verbonden via een flexibele lijn van beperkte lengte aan een verankeringspunt.
 - Systeem (harnas, vanglijn, veranker) zodanig dat de valhoogte zo laag mogelijk is.
 - Minimale vrije hoogte bepaald op basis van de informatiebrochure van de fabrikant van de gebruikte onderdelen.
 - Voldoende stevig en stabiel verankeringspunt.
- Controle door SECT:
 - Permanent bevestigde PBM: na het opvangen van een val.
 - Niet-permanent bevestigde PBM: minstens om de 12 maanden
 - Na een val te hebben opgevangen
- De SECT moet een controleverslag (schriftelijk rapport) opstellen en indien de vereiste kwaliteiten onvoldoende zijn: buiten gebruik stellen.

5.7.8. Alpinismetechnieken

- Regelgeving:
 - Code – Titel VI – Hoofdstuk II – S-Sectie 5: Ed Tr TTH
- Bijzondere voorschriften:
- Toegangstechnieken en positionering met behulp van touwen: alleen toegestaan indien:
 - De interventie niet systematisch of repetitief is (ramen lappen = niet toegestaan).
 - Toegang op een andere manier onmogelijk of risicovoller is en de locatie volgens de risicobeoordeling niet kan worden aangepast.
 - Grotere risico's bij het installeren van veilige arbeidsmiddelen dan risico's bij het uitvoeren van het werk.
- Gebruiksvoorwaarden:
- Werknemers die gebruikmaken van dit soort apparatuur en technieken moeten het **werk** altijd **met minimaal twee personen** uitvoeren.
- Ten minste één van de werknemers moet een opleiding in reddingsprocedures hebben gevolgd en bekwaam zijn in het geven van alarm.
- Zorg ervoor dat er altijd twee afzonderlijk verankerde touwen zijn (een werktouw en een veiligheidstouw).
- Gebruik door werknemers van een harnas dat is verbonden met het veiligheidstouw met een verplaatsbare valbeveiliging.
- Weerstand van de verankeringspunten.
- Afhankelijk van de duur en de ergonomische eisen is het gebruik van een zitje met voetsteun + geschikte accessoires noodzakelijk.

5.8 - Opslag van materialen

- De opslagplaatsen voor materialen moeten worden ingericht in het deel van de bouwplaats dat door de aannemer voor dit doel is gereserveerd. Deze opslagplaatsen moeten zo worden ingericht dat ze het normale verkeer op de bouwplaats niet hinderen en bovendien gemakkelijk toegankelijk zijn voor transportmiddelen en voertuigen.
- De opslagplaatsen voor materialen moeten voldoende stabiel zijn en duidelijk gescheiden zijn naar aard.
- Er moeten voorzorgsmaatregelen worden genomen om te voorkomen dat opgeslagen materialen vallen. De opslag moet zodanig worden uitgevoerd dat de stabiliteit en voldoende doorgangsbreedte worden gegarandeerd.
- Voor de opslag van alle producten die schadelijk zijn voor het milieu moeten opvangbakken met voldoende capaciteit worden voorzien.

5.9 - Stabiliteit en stevigheid

5.9.1. Algemene maatregelen

- Materialen, uitrustingen en, in het algemeen, alle elementen die tijdens een verplaatsing de veiligheid en gezondheid van de werknemers kunnen beïnvloeden, moeten op een passende en veilige manier worden gestabiliseerd.
- Toegang tot oppervlakken van materialen die onvoldoende weerstand bieden, is alleen toegestaan als er geschikte uitrusting of middelen worden verstrekt om het werk veilig uit te voeren.

5.10 - Energievoorzieningsinstallaties

5.10.1. Algemene maatregelen

- De installaties moeten zo worden ontworpen, uitgevoerd en gebruikt dat ze geen brand- of explosiegevaar opleveren en dat personen voldoende worden beschermd tegen het risico van elektrocutie door direct of indirect contact.
- Bij het ontwerp, de uitvoering en de keuze van het materiaal en de beschermingsvoorzieningen moet rekening worden gehouden met het type en het vermogen van de gedistribueerde energie, de omstandigheden van externe invloeden en de bekwaamheid van de personen die toegang hebben tot delen van de installatie. Overeenkomstig de R.G.I.E. wordt de elektrische installatie gecontroleerd door een externe dienst die erkend is voor technische controles op de werkplek

- De verdeelkasten moeten altijd gesloten en geaard zijn.
- Ze mogen alleen worden aangesloten met geschikte stekkers. Elektrische accessoires (kabels, stekkers, haspels, enz.) moeten voldoen aan de criteria voor gebruik op bouwplaatsen:
 - De minimale doorsnede van de geleiders is 2,5 mm², met uitzondering van de voedingskabel van bepaalde apparaten.
 - Verlengsnoeren (van het type CTMB-N, CTMB-F, HO7RNF of van vergelijkbare kwaliteit), stekkers en stopcontacten voldoen minimaal aan beschermingsgraad IP 44.
- Kabels moeten worden opgehangen en/of beschermd tegen beschadiging. Beschadigd materiaal moet onmiddellijk worden verwijderd of vervangen.
- Het elektrisch gereedschap dat op de bouwplaats wordt gebruikt, voldoet aan de geldende wetgeving en is voorzien van het logo van het bedrijf. Er mogen alleen machines worden gebruikt die het CE-keurmerk dragen. Voor elke machine moeten gebruiks- en onderhoudsinstructies beschikbaar zijn. Deze moeten vóór gebruik worden bestudeerd.

5.10.2. Vergrendeling / LOTO-methode

- Voor werkzaamheden aan de elektrische installatie op de bouwplaats (wijzigingen, uitbreiding van het netwerk, reparaties na schade op de bouwplaats, enz.) is voorafgaande consignatie vereist, vanuit een van de kapellen of op het geheel, afhankelijk van het geval.
- Alleen werkzaamheden die buiten spanning worden uitgevoerd, kunnen namelijk volledige bescherming bieden tegen het risico van elektrocutie, op voorwaarde dat men er zeker van is dat alle spanning daadwerkelijk is weggenomen en dat dit zo blijft: dat is het doel van de consignatie.
- Voordat de hieronder beschreven stappen voor het aanbrengen van een vergrendeling worden gevolgd, moeten de betrokkenen ervoor zorgen dat ze: PBM (persoonlijke beschermingsmiddelen) dragen, zoals isolerende handschoenen, een isolerende helm en een UV-masker, geen metalen voorwerpen bij zich dragen, IBM (individuele veiligheidsmiddelen) dragen, zoals een isolerende mat, 1000 V geïsoleerd gereedschap, een vergrendelingslot, een bord of sticker voor vergrendeling, en een VAT (spanningsvrije tester) en ook ECS (collectieve veiligheidsuitrusting) markeringsbaken, waarschuwbord en isolerende dekens voor blootliggende onderdelen onder spanning in uw omgeving.
- De opeenvolgende stappen van de consignatieprocedure zijn:
 - Scheiden: de stroomtoevoer onderbreken, meestal met behulp van een stroomonderbreker. Herinnering: een scheidingschakelaar mag nooit worden bediend "onder belasting" worden bediend (alle geleiders worden gescheiden behalve de aardleiding);
 - Vergrendelen: ervoor zorgen dat het onmogelijk is om de stroom weer in te schakelen zonder speciale maatregelen: hangslot, etikettering, markering.
 - Identificeren: twee fasen: 1. controleren of het deel van de installatie dat zojuist is afgesloten en geblokkeerd, ook daadwerkelijk het deel is waaraan moet worden gewerkt; 2. labels of waarschuwborden aanbrengen om aan te geven dat er aan de installatie wordt gewerkt en dat de stroom onder geen beding mag worden ingeschakeld;
 - Controleren: controleer of er geen elektrische spanning aanwezig is. Herinnering: het gebruik van een multimeter of universele tester is verboden voor het uitvoeren van een VAT (controle op afwezigheid van spanning);
 - Aarden, waarbij deze aarding verplicht onmiddellijk na de controle op afwezigheid van spanning moet plaatsvinden en moet worden aangevuld met kortsluiting (om te voorkomen dat er condensatoren en geïnduceerde spanningen aanwezig zijn als gevolg van een grote kabel lengte of een terugkeer van de spanning).
- Bij elektrische werkzaamheden moet de consignatie worden toevertrouwd aan een persoon met een BT-bevoegdheid.

5.11 - Branddetectie en -bestrijding

5.11.1. Algemene maatregelen

- Afhankelijk van de kenmerken van de bouwplaats en de afmetingen en het gebruik van de lokalen, de aanwezige apparatuur, de fysische en chemische eigenschappen van de aanwezige stoffen of materialen en het maximale aantal personen dat er aanwezig kan zijn, moet worden gezorgd voor een voldoende aantal geschikte brandbestrijdingsmiddelen en, indien nodig, brandmelders en alarmsystemen.
- Deze brandbestrijdingsmiddelen, brandmelders en alarmsystemen moeten regelmatig worden gecontroleerd en onderhouden. Er moeten regelmatig passende tests en oefeningen worden uitgevoerd.
- Niet-automatische brandbestrijdingsmiddelen moeten gemakkelijk toegankelijk en te bedienen zijn.
- Ze moeten worden gemarkeerd in overeenstemming met de bepalingen inzake veiligheids- of gezondheidsmarkering op het werk. Deze markering moet voldoende resistent zijn en op de juiste plaatsen worden aangebracht.

5.11.2. Werken met open vuur

- Voordat er met open vuur wordt gewerkt, vraagt de ADJ aan de MO of er een brandvergunning nodig is.
- De ADJ neemt alle voorzorgsmaatregelen om brandverspreiding en brandwonden bij de werknemers te voorkomen. Het is daarom raadzaam om de bouwplaats uit te rusten met brandblussers.
- Zorg ervoor dat de koppelingen en toevoerslangen van de branders en lansen in goede staat zijn. Voorzie deze apparaten van terugslagkleppen. Een bekwaam persoon controleert de gasleidingen.
- Bij het verlaten van een werkplek moet de vlam absoluut worden gedoofd en moeten de gaskranen worden gesloten.
- Gasflessen moeten met de grootste zorg worden behandeld.
- Lege en ongebruikte gasflessen worden verticaal op een vaste plaats buiten het gebouw opgeslagen. Ze worden vastgezet, voorzien van een beschermkap en uit de zon geplaatst.
- Bij gebruik worden zuurstof- en brandbare gasflessen rechtop of schuin geplaatst, zodat ze een hoek van minimaal 35° vormen. Ze worden bij voorkeur op een flessenwagen gemonteerd. Aan het einde van de dag worden de gasflessen gesloten

en worden de slangen en manometers losgekoppeld.

- Werkzaamheden met open vuur moeten ten minste twee uur voordat de werknemers de bouwplaats verlaten worden stopgezet en er moet een verantwoordelijke worden aangewezen die toezicht houdt op de betreffende zones.
- Om brandwonden te voorkomen, moet katoenen kleding, geschikte schoenen en handschoenen worden gedragen.
- Bij werkzaamheden met open vuur is een ABC-brandblusser van minimaal 6 kg verplicht. Er moet ook een brandblusser in de buurt van de opslagplaats van gasflessen aanwezig zijn.

5.12 - Orde, netheid, milieu

5.12.1. Algemene maatregelen

- Elke ENTRP moet regelmatig zijn werkplekken schoonmaken en zijn afval verwijderen. Bij gebreke daarvan kan de CSS derden opdracht geven om de werkplekken op kosten van de ENTRP schoon te maken.
- Wegen, doorgangen en trappen moeten te allen tijde vrij zijn van obstakels en hindernissen. Buizen en flexibele kabels mogen de doorgang niet belemmeren. Als ze een doorgang belemmeren, moeten ze worden gemarkeerd en tegen beschadiging worden beschermd.
- In overleg met de CSS moeten materialen ordelijk en stabiel worden gestapeld. Ze moeten worden beschermd tegen weersinvloeden en worden opgeslagen in daarvoor bestemde ruimtes.
- Het verbranden van afval is verboden op de bouwplaats. Er moeten passende maatregelen worden genomen om bodem-, lucht- en waterverontreiniging tegen te gaan.

5.13 - Blootstelling aan bijzondere risico's

5.13.1. Algemene maatregelen

- Werknemers mogen niet worden blootgesteld aan schadelijke geluidsniveaus of schadelijke invloeden van buitenaf (bijvoorbeeld gassen, dampen, stof).
- Als werknemers een ruimte moeten betreden waarvan de atmosfeer mogelijk giftige of schadelijke stoffen bevat, onvoldoende zuurstof bevat of ontvlambaar is, moet de afgesloten ruimte worden gecontroleerd en moeten passende maatregelen worden genomen om elk gevaar te voorkomen.
- Een werknemer mag in geen geval worden blootgesteld aan een besloten ruimte met een verhoogd risico.
- Hij moet ten minste voortdurend van buitenaf worden gecontroleerd en alle nodige voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen om hem onmiddellijk en doeltreffend te kunnen redden.

5.14 - Gevaarlijke producten, gebruik en opslag

5.14.1. Algemene maatregelen

- Het gebruik van brandbare, giftige of andere gevaarlijke producten moet worden vermeld in de risicoanalyse van de ENTRP.
- Elke ADJ moet een lijst verstrekken van de gevaarlijke producten die hij op de bouwplaats wil gebruiken, met vermelding van de aard en de hoeveelheid ervan. Deze lijst maakt deel uit van zijn PPSSE en wordt regelmatig bijgewerkt. Elke betrokkene zorgt ervoor dat de gebruikte producten zo weinig mogelijk gevaarlijk zijn, maar wel geschikt blijven voor het beoogde gebruik.
- Alle producten die op de bouwplaats worden gebruikt, moeten voorzien zijn van een wettelijk verplicht etiket. De door de leverancier vastgestelde voorzorgsmaatregelen moeten strikt worden nageleefd.
- Een kopie van het veiligheids- en gezondheidsinformatieblad (chemisch informatieblad of MSDS-blad) van de gebruikte producten moet aan de CSS worden overhandigd. Het informatieblad bevat minimaal:
 - De naam van de fabrikant.
 - Fysische eigenschappen en bijzondere kenmerken; gevaren/verschijnselen.
 - Preventie; blusmiddelen / eerste hulp / evacuatie.
- Als er werkzaamheden worden uitgevoerd waarbij giftige of irriterende dampen/gassen vrijkomen, moet dit worden vermeld in de risicoanalyse van de ENTRP. In overleg met de CSS worden maatregelen genomen om de dampen/gassen op een doeltreffende manier te verwijderen (afzuiginstallaties, enz.).
- Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de naleving van de geldende voorschriften inzake de hantering, opslag en verwijdering van de verpakking van deze producten. Ter herinnering:
 - Ontvlambare vloeistoffen en/of gevaarlijke producten moeten worden opgeslagen in speciale ruimtes of op speciale plaatsen die op een veilige afstand van de rest van de bouwplaats liggen.
 - De opgeslagen hoeveelheden moeten beperkt blijven tot het noodzakelijke.
 - Producten die oplosmiddelen of andere agressieve, vluchtige bestanddelen bevatten, mogen uitsluitend worden opgeslagen op voldoende geventileerde plaatsen.
 - In de buurt van de opslagplaatsen moeten geschikte brandbestrijdingsmiddelen beschikbaar zijn.
- De locatie van de geregistreerde gevaarlijke producten wordt vermeld op het bouwplaatsplan van elke betrokken partij.

5.15 - Natuurlijke en kunstmatige verlichting van werkplekken, lokalen en verkeerswegen op de bouwplaats

5.15.1. Algemene maatregelen

- Werkplekken, lokalen en verkeerswegen moeten zoveel mogelijk over voldoende natuurlijk licht beschikken en

's nachts en wanneer het daglicht niet voldoende is, op passende wijze en voldoende met kunstlicht worden verlicht; indien nodig moeten schokbestendige draagbare lichtbronnen worden gebruikt.

- De kleur die voor kunstlicht wordt gebruikt, mag de waarneming van signalen of verkeersborden niet veranderen of beïnvloeden.
- De verlichtingsinstallaties van lokalen, werkplekken en verkeerswegen moeten zo worden geplaatst dat het voorziene type verlichting geen risico op ongevallen voor de werknemers inhoudt.
- Ruimten, werkplekken en verkeerswegen waar werknemers bij uitval van de kunstmatige verlichting bijzonder aan risico's worden blootgesteld, moeten voorzien zijn van veiligheidsverlichting met voldoende intensiteit.
- Elke ENTRP is verantwoordelijk voor de verlichting van zijn werkplekken. Deze verlichting moet worden gerealiseerd in overeenstemming met de geldende wetgeving.

5.16 - Werkomstandigheden, ventilatie en temperatuur

5.16.1. Algemene maatregelen

- De oppervlakte van de werkplek moet zodanig zijn dat de werknemers voldoende bewegingsvrijheid hebben voor hun werkzaamheden, rekening houdend met alle aanwezige apparatuur of materiaal.
- Er moet, rekening houdend met de werkmethode en de fysieke belasting van de werknemers, voor worden gezorgd dat zij over voldoende gezonde lucht beschikken.
- Als er een ventilatiesysteem wordt gebruikt, moet dit in goede staat worden gehouden en mogen werknemers niet worden blootgesteld aan tocht die schadelijk is voor de gezondheid.
- Een controlesysteem moet elke storing melden wanneer dat nodig is voor de gezondheid van de werknemers.
- De temperatuur moet tijdens de werkuren geschikt zijn voor het menselijk lichaam, rekening houdend met de toegepaste werkmethode en de fysieke belasting van de werknemers.
- Gedistilleerde alcoholische dranken en gegiste dranken met een alcoholpercentage van meer dan 6% zijn verboden op de bouwplaats.
- De werknemers moeten op de bouwplaats beschikken over drinkwater en eventueel andere geschikte, niet-alcoholische dranken in voldoende hoeveelheden in de gebruikte lokalen en in de buurt van de werkplekken.
- Wanneer de weersomstandigheden dit vereisen en in ieder geval wanneer de buitentemperatuur lager is dan 5 °C, moeten warme dranken in voldoende hoeveelheden worden verstrekt.
- De werknemers moeten over faciliteiten beschikken om onder bevredigende omstandigheden te kunnen eten. Indien nodig moeten zij over faciliteiten beschikken om onder bevredigende omstandigheden hun maaltijden te kunnen bereiden.

5.17 - Sanitaire voorzieningen, rustruimtes en/of accommodatie

5.17.1. Inleiding

- Op bouwplaatsen moeten sociale voorzieningen aanwezig zijn zodat werknemers hun kleding kunnen opbergen, zich kunnen omkleden, zich kunnen wassen, zich kunnen verzorgen, eventueel kunnen douchen, kunnen eten, drinken, schuilen bij werkzaamheden in de open lucht, kunnen rusten bij zeer zware arbeidsomstandigheden en naar het toilet kunnen gaan.
- Onverminderd de bepalingen van de artikelen 73 tot 103 van het RGT (zie bijlage 1) en bijlage III. A.14 van het KB van 25.01.01 betreffende tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, hebben de sociale partners in de bouwsector altijd gekozen voor een sectorale aanpak.
- De collectieve arbeidsovereenkomst van 22.06.78 betreffende de humanisering van het werk (KB 12.02.79 – KB 05.04.79 en 05.05.79) werd aangepast en aangevuld door de CAO van 05.01.84 en vervolgens vervangen en gemoderniseerd door de CAO van 10.02.05 (KB 24.09.06 – KB 09.11.06). De datum van inwerkingtreding van de overeenkomst werd vastgesteld op 1 februari 2005.
- DOCUMENTATIE: CNAC Dossier nr. 116 en bijlagen

5.17.2. Algemene maatregelen

- Wanneer de veiligheid of gezondheid van de werknemers dit vereist, met name vanwege het soort activiteit of het feit dat het personeelsbestand een bepaald aantal personen overschrijdt en de bouwplaats veraf ligt, moeten de werknemers kunnen beschikken over gemakkelijk toegankelijke rust- en/of verblijfsruimten.
- De rustruimten moeten voldoende groot zijn en zijn uitgerust met een aantal tafels en stoelen met rugleuning, rekening houdend met het aantal werknemers. Als dergelijke ruimten niet beschikbaar zijn, moeten andere voorzieningen ter beschikking van het personeel worden gesteld, zodat het daar tijdens de werkonderbreking kan verblijven.
- In de rust- en/of slaapruiden is roken verboden.

5.17.3. Hygiëne- en gezondheidsruimtes

- De lokalen voor het personeel worden zo ingericht dat ze gemakkelijk toegankelijk zijn.
- Deze ruimtes zijn toegankelijk vanaf de openbare weg zonder dat men door zones hoeft te gaan waar het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen verplicht is.

5.17.4. Specifieke situaties op bouwplaatsen

- Sociale voorzieningen op kleine bouwplaatsen:
- De tekst van de CAO bepaalt dat "in zeer uitzonderlijke gevallen", gezien de korte duur van de werkzaamheden en de materiële onmogelijkheid om de concrete toepassingsvoorwaarden van de CAO "sociale voorzieningen" na te leven, deze toepassingsvoorwaarden kunnen worden "aangepast"

voor zeer kortdurende bouwwerkzaamheden, voor kleine bouwplaatsen (5 arbeiders) en voor wegenwerken.

- Dit neemt echter niet weg dat er altijd voorzieningen (bijvoorbeeld een compacte bouwkeet) moeten zijn om de arbeiders in staat te stellen hun kleding op te bergen, zich te wassen, te eten, naar het toilet te gaan, enz.
- Deze (**uitzonderlijke**) voorwaarden worden vooraf ter beoordeling voorgelegd aan de preventieadviseur – bedrijfsarts.
- Chemische toiletten – WC-cabine:
- Als het onmogelijk is om een standaardtoilet te installeren, kan gekozen worden voor chemische toiletten of toiletcabines die aan de volgende eisen voldoen:
 - Een stevige constructie; een doorzichtig dak en/of kunstmatige verlichting; een afzuiginstallatie; een antislipvloer; een toilet met spoeling; een scheiding tussen het toilet en de mestbak, voorzien van een deksel en een pedaalbediening; een urinoir met spoeling; een papierhouder; een kapstok, een vuilnisbak; een deur met sluitsysteem.
- Er moet minimaal 1 cabine per 10 werknemers zijn.
- De cabines moeten dagelijks worden gereinigd, rekening houdend met de reinigingsinstructies van de leverancier.
- Bij de chemische producten worden duidelijk opgestelde veiligheidsinformatiebladen geleverd, met vermelding van de bestanddelen en de R- en S-zinnen.